

JOKIVARREN KOULUN YMPÄRISTÖKASVATUSSUUNNITELMA

”Opi ulkona!”

Heino-Mäkinen Miia
Vinnamo Hannele
Suomen Ympäristöpisto SYKLI
Kevät 2021

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. SÄÄDÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	3
3. YMPÄRISTÖKASVATUKSEN TAVOITTEET JA TEORIATAUSTA	4
3.1. Opetussuunnitelman asettamat tavoitteet	4
3.2. Käsitteet	6
3.3. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys	7
3.4. Kestävän kehityksen ulottuvuudet koulussa	10
3.5. Palmerin puumalli ympäristökasvatuksen havaintomallina	11
3.6. Koskisen osallistuvan ympäristökasvatuksen malli	13
3.7. Oppimiskäsitykset ympäristökasvatuksessa	14
3.8. Yhteenvedo ympäristökasvatuksen tavoitteista	15
4. YMPÄRISTÖKASVATUS JOKIVARREN KOULUSSA	16
4.1. Eri oppiaineet ulkoluokassa	16
4.2. Jokivarren koulun kestävä kehityksen sisällöt	21
4.3. Kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen vuosikello	24
4.4. Ympäristökohteita Jokivarren koulun lähellä	25
5. YMPÄRISTÖKASVATUKSEN MENETELMIÄ	28
5.1. Ulkona oppiminen ja ulkoluokkatoiminta	28
5.2. Flow Learning	28
5.3. Ympäristöryhmä	29
6. KÄYTÄNNÖN OHJEITA ULKONA OPETTAMISEEN	30
6.1. Ulkona oppiminen ja turvallisuus	30
6.2. Ulkoluokan ensiapuohjeet	32
6.3. Ohjeita Jokivarren koulun ulkoluokkatoiminnan aloittamiseen	33
6.4. Opettajan ulkona opettamisen retkivarusteet	33
6.5. Oppilaan varusteet	34
6.6. Jokamiehen oikeudet	36
6.7. Jokivarren koulun ulkoluokkamateriaalit	37
6.8. Ryhmän ohjaaminen ulkona	38
7. YMPÄRISTÖKASVATUSTOIMINNAN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI	39
7.1. Miksi ulkoluokkaan?	39
7.2. 16 hyvää syytä opettaa ulkoluokassa	40
7.3. En voi lähteä oppilaiden kanssa ulos, koska...	41
7.4. Arviointi	42

1. JOHDANTO

Jokivarren koulu on yksi Orimattilan kaupungin keskusta-alueen lähikouluista. Koulu on noin 600 oppilaan yhtenäiskoulu, jossa pääosa oppilaista käy koko perusopetuksen – osa aloittaa jo esikoulun Jokivarren koulun tiloissa. Yleisopetuksen luokkien lisäksi kouluun on keskitetty suurin osa Orimattilan kaupungin luokkamutoisesta erityisopetuksesta.

Jokivarren koulun kasvatus- ja opetustyö perustuu opetussuunnitelman perusteiden arvoihin:

- Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen
- Ihmisyys, sivistys ja demokratia
- Kulttuurinen moninaisuus rikkautena
- Kestävän elämäntavan välttämättömyys

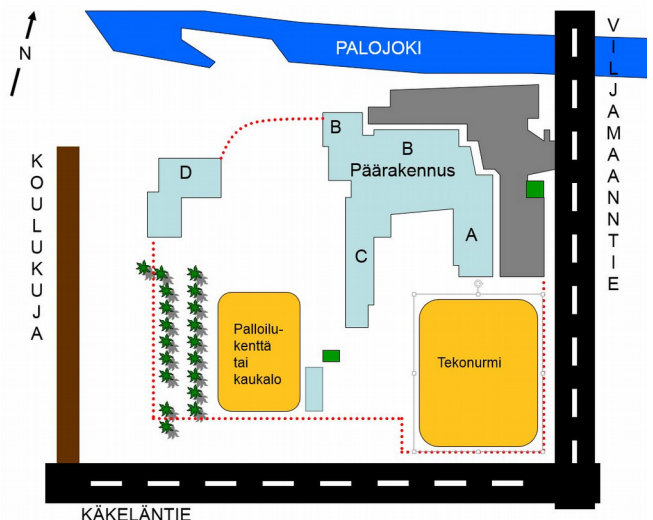

Jokivarren koulun toiminta-ajatuksena on:

Parhaani teen, opin vastuuseen, yhteistyöhön ja toisen kunnioittamiseen. Erilaisuus on rikkaus kaikille yhteisessä koulussa.

Jokivarren koulua johtaa kolmen hengen rehtoritimi. Koulussa työskentelee yhteensä 49 opettajaa; 15 luokanopettajaa, 20 aineenopettajaa, 10 erityisluokanopettajaa sekä kolme erityisopettajaa. Koulunkäyntiavustajia on 25, joista yhdeksän toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa, seitsemän luokkamutoisessa erityisopetuksessa ja yhdeksän yleisopetuksen luokissa.

Jokivarren koulussa on 19 alakoulun luokkaa, joista neljä on erityisluokkia. Alakoululaiset opiskelevat siivissä D ja C. Yläkoulun luokkia on 14, joista kolme on erityisluokkia. He opiskelevat A-siivessä. Näiden lisäksi siivessä B annetaan toiminta-alueittain painottuvaa opetusta koulumme kolmelle erityisluokalle.

Jokivarren koulu on tiimiorganisoitu koulu. Tiimit on muodostettu päivittäisen perustehtävän eli opetuksen ja kasvatuksen toteuttamisen näkökulmasta (alkuopetus / luokanopetus / aineenopetus). Jokaista tiimiä vetää virassa oleva opettaja, joka kuuluu siten myös koulun johtoryhmään. Tämän lisäksi koulussa muodostetaan työryhmiä lukuvuosittain osin pysyvien ja osin vaihtuvien aiheiden ympärille.

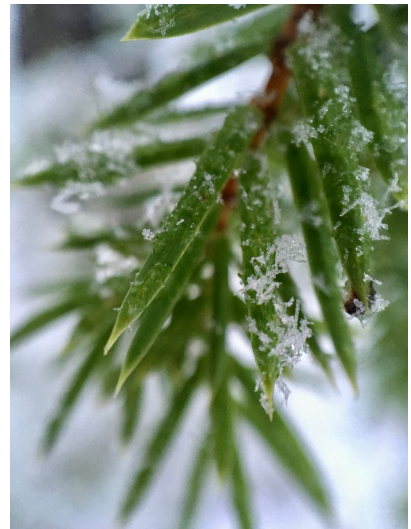
Jokivarren koululla ei vielä ole kirjattua ympäristökasvatussuunnitelmaa. Kestävän kehityksen suunnitelma on tehty ympäristökasvattajaopinnoissa syksyllä 2020.

Tämän ympäristökasvatussuunnitelman ovat laatineet keväällä 2021 Suomen Ympäristöopisto Syklin ympäristökasvattajaopiskelijat Miia Heino-Mäkinen ja Hannele Vinnamo, jotka toimivat luokanopettajina Jokivarren koulussa.

Ympäristökasvatussuunnitelma painottuu ulkona oppimiseen, koulun lähialueiden käyttöön ja niiden kautta tapahtuvaan ympäristökasvatukseen.

Tässä ympäristökasvatussuunnitelmassa ei käsitellä koulurakennuksessa ja koulun sisällä tapahtuvaa tavanomaista ympäristö- ja kestävän kehityksen opetusta tai toimintaa.

Syksyn 2020 aikana järjestettiin opintoihin kuuluva kehittämishanke ”Oppia ja iloa skutsissa”. Se on Orimattilan kaupungin opettajille tarkoitettu ulkona opettamisen sähköinen työkalupakki, jonka toivotaan kannustavan opettajia kohti toiminnallisempaa, kokemuksellisempaa ja elämyksellisempää ulkoluokkaopetusta. Osa materiaalista on esillä Jokivarren koulun ulkoluokkavarastossa.

2. SÄÄDÖKSET JA MÄÄRÄYKSET

Kansainvälisellä tasolla Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeiset ovat kuvan keltaisissa laatikoissa olevat sopimukset (Opetussuunnitelman perusteet 2014).

Kansallisella tasolla opetus- ja kulttuuriministeriö koordinoi opetusta, kasvatusta ja koulutusta sekä määrittää koulutuspolitiikan suuntaviivat. Opetushallitus (OPH) laatii perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet (OPS).

Paikallisella tasolla koulun toimintaa ohjaa kaupungin oma opetussuunnitelma sekä strategia. Kaupungin ympäristöohjelma Ekola on tehty vuonna 2010. Koulussa ympäristökasvatusta ohjaavat kestävän kehityksen suunnitelma ja ympäristökasvatussuunnitelma.

Kansainvälinen taso

- Lapsen oikeuksien sopimus
- Euroopan ihmisoikeuksien sopimus
- Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus
- YK:n julistus alkuperäiskansojen ihmisoikeudet
- TSS-sopimus

Kansallinen taso:

- OKM
- OPH
- OPS

Kaupungin taso:

- Orimattilan kaupunki
- Orimattilan kaupungin strategia
- Orimattilan ympäristöohjelma Ekola
- Jokivarren koulu
- Jokivarren koulun KEKE-suunnitelma

3. YMPÄRISTÖKASVATUKSEN TAVOITTEET JA TEORIATAUSTA

3.1. Opetussuunitelman asettamat tavoitteet

Perusopetuksen tehtävä ja arvoperusta

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka, joka tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen. Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä, joka tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus rakentaa oppilaan myönteistä identiteettiä niin ihmisenä, oppijana kuin yhteisön jäsenenä. Opetuksen tavoitteena on edistää osallisuutta ja kestäväää elämäntapaa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 18)

Perusopetuksen arvoperustassa todetaan, että kestävään kehityksen välttämättömyys tulee tunnistaa ja sen mukaisesti tulee toimia. Sen lisäksi oppilaita tulee ohjata kestävään elämäntavan omaksumiseen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 16). Kestävään kehityksen edistäminen on osa sivistystä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 19)

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen sekä onnistumiseen koulutyössään. Oppilas rakentaa oppiessaan persoonaansa sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän kehittää suhdettaan itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan ja luontoon. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 15)

Perusopetuksen toimintakulttuuri

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys. Se vaikuttaa koulutyöhön ja se ilmenee selvimmin kouluyhteisön käytännöissä. Opetuksen järjestäjän tulee tavoitella sellaista toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 26) Toimintakulttuurin käytännöt tulee olla joustavia sekä niiden on mahdollistettava monipuolinen toiminta. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 27).

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja se kannustaa kaikkia sen jäseniä oppimiseen. Oppiva yhteisö rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa oppijoille: toiminnallisuudelle, liikkumiselle, luovalle työskentelylle, leikille ja elämyksille. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irtaudutaan istuvasta elämäntavasta. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia lisäävät yhteiset tekemiset ovat luontevasti läsnä jokaisena koulupäivänä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 27)

Valtioneuvoston asetuksen 4 §:ssä korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön voimavarana. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 19)

Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllisen tiedon rakentamista, muodostavat pedagogisesti joustavan ja monipuolisen kokonaisuuden sekä tarjoavat mahdollisuuksia asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista myös koulun ulkopuolella. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 29) Oppimisympäristöjä tulee hyödyntää suunnitelmallisesti, ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 27) Eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 29)

Monipuoliset työtavat synnyttävät oppimisen iloa ja onnistumisen kokemuksia. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat, eri aistien käyttö ja liikkuminen kasvattavat oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös sellaiset työtavat, jotka lujittavat ja edistävät itseohjautuvuutta sekä ryhmään kuulumisen tunnetta. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 30)

Kestävän elämäntavan välttämättömyys tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa. Arjen valinnoilla ja toimilla koulu edustaa vastuullista suhtautumista ympäristöön. Materiaalivalintojen ja toimintatapojen tulee olla ekologisesti kestäviä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 31) Myös koulutyön käytäntöjen tulee edistää kestävää elämäntapaa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 34) Perusopetuksen tavoitteena onkin ohjata oppilaita ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys paitsi itselleen, myös luonnolle. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 24)

”Alkuopetuksessa luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen korostuvat, kun edistetään kestävää elämäntapaa. Luokilla 3 – 6 ja yläkoulussa ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys luonnolle.”
(<https://www.luontokoulut.fi/ops2016/3605-2/>, luettu 4.1.2021)

Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet perustuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Oppilas oppii asettamaan tavoitteitaan ja ratkaisemaan ongelmiaan itsenäisesti, mutta myös yhdessä muiden kanssa. Eri aistien käyttö, kehollisuus ja kieli ovat ajattelun sekä oppimisen kannalta olennaisia. Oppimisen ilo ja myönteiset kokemukset edistävät oppilaan oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten kanssa. Oppiminen on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden toimintojen monipuolista arvioimista.

Oppilaita ohjataan ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppimisen tulee olla monimuotoista, sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 17)

Niina Mykrän väitöskirjatutkimus ympäristökasvatuksen toteutumisesta perusopetuksessa kokoaa kaikki opetussuunnitelman suorat lainaukset ja tavoitteet teemoittain. Käsitteet ympäristö ja kestävyys löytyvät jokaisesta opetussuunnitelman luvusta. Niina Mykrän luomaan puukuvaan on koottu kaikki ne sanat, joilla opetussuunnitelmassa ympäristökasvatuksesta puhutaan.

(<https://www.luontokoulut.fi/ops2016/>, luettu 9.1.2021)

3.2 Käsitteet

Ympäristökasvatus / kestävän kehityksen kasvatus

”Kestävän kehityksen kasvatus tai ympäristökasvatus on kasvatuksen osa-alue, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestävän kehityksen mukaisiksi.” (Nikodin, Kokkonen ja Viberg. 2013, s. 20)

Elämyksellinen oppiminen

”Elämyksellinen oppiminen on oppimistapa, joka perustuu kokemukselliseen oppimiseen ja jossa kokemukseen liittyy yksilölle merkittäviä tunteita.” (Nikodin, Kokkonen ja Viberg. 2013, s. 18)

Hyvinvointi

”Hyvinvointi on kokonaisvaltainen tila, jossa yksilöllä on kohtuullisesti resursseja elämiseen, vastuullista ja mielekästä tekemistä, mahdollisuus kokea yhteenkuuluvuutta, osallisuutta ja rakkautta sekä tunne omasta arvokkuudesta. (Nikodin, Kokkonen ja Viberg. 2013, s. 18)

Luontokasvatus

”Luontokasvatus on ympäristökasvatuksen muoto, joka on elämyksellistä ja kokemuksellista, tukee yksilön ympäristöherkkyyttä ja luontosuhdetta sekä edistää luonnontuntemusta. (Nikodin, Kokkonen ja Viberg. 2013, s. 26)

Luontosuhde

”Yksilön tai yhteisön ja luonnon välisen vuorovaikutuksen kokonaisuus.” (Nikodin, Kokkonen ja Viberg. 2013, s. 27)

Ulkona oppiminen

”Ulkona oppiminen on kasvatuksen osa-alue, jossa oppiminen perustuu kokemuksiin ja elämyksiin ulkona erilaisissa oppimisympäristöissä” (Nikodin, Kokkonen ja Viberg. 2013, s. 32)

Kokemuksellinen oppiminen

”Oppimisen tapa, jossa konkreettisesta toiminnasta saadut oivallukset ja niiden suhteuttaminen aiemmin opittuun johtavat kohti ilmiöiden merkityksen ymmärtämistä.” (Nikodin, Kokkonen ja Viberg. 2013, s. 24)

Ympäristöopetus

”Ympäristöopetus on opetuksen osa-alue, joka lisää oppijan tietoa ympäristöstä ja kestävästä kehityksestä sekä edistää ympäristötietoisuutta ja kestävä elämäntapaa.” (Nikodin, Kokkonen ja Viberg. 2013, s. 38)

3.3. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys

*Kun menee metsään
ja on nähnyt puut,*

*löytänyt sammaleet,
kun kerran on katsonut*

*töyhtötiasta silmiin,
mikään ei ole enää
niin kuin ennen.*

(Terttu Rajala)

Ympäristökasvatus- termiä ei voida helposti määritellä yhdellä määritelmällä. Ympäristökasvatus tarkoittaa oppimisprosessia, jossa tullaan tietoiseksi ympäristöstä ja ympäristökysymyksistä sekä omista rooleista ympäristön hoitajina ja säilyttäjinä. Tavoitteena on pyrkiä käytännön toiminnan muutokseen. (Cantell 2004, s.19-20) Ympäristökasvatus voidaan määritellä myös kasvatukseksi, jonka tavoite on saada meidät tiedostamaan riippuvuutemme ympäristöstä sekä lisätä ympäristömyönteisiä asenteita. (Parikka-Nihti ja Suomela. 2014, s. 20) Ympäristöön kuuluvat luonnon ympäristön lisäksi rakennettu, sosiaalinen, globaali ja virtuaalinen ympäristö. Suomen ympäristökasvatuksen seura määrittelee termin kasvatukselliseksi toiminnaksi, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia muuttaen yksilöiden ja yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat kestävä kehityksen mukaisiksi. (Parikka-Nihti ja Suomela. 2014, s. 20)

Ympäristökasvatus on alkanut 1960-luvun lopulta, jolloin on järjestetty monia kansainvälisiä ympäristökonferensseja, mutta vasta seuraavilla vuosikymmenillä siitä alettiin puhua enemmän. Suomessa ympäristökasvatuksen käsite vakiintui käyttöön 1980-luvulla, jolloin se pääsi opetussuunnitelmaan sekä strategioihin ja keskusteluihin. Vuonna 1992 ilmestyi Kansallinen ympäristökasvatusstrategia, joka on näyttänyt suuntaa suomalaiselle ympäristökasvatukselle. Valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan ympäristökasvatus tuli vuonna 1985. (Cantell. 2004, s. 18-23)

Ympäristökasvatuksen päätavoitteet ovat hyväksytyt YK:n ympäristökonferenssissa Tbilisissä vuonna 1977 ja ne ovat edelleen ajankohtaisia.

Tavoitteena on:

1. Kasvattaa selvään tietoisuuteen ja huolen taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten, ja ekologisten tekijöiden riippuvuudesta toisistaan kaupunki- ja maalaisympäristössä.
2. Mahdollistaa jokaiselle ihmiselle sellaisten tietojen, arvojen, asenteiden, sitoutumisen ja taitojen saaminen, joita tarvitaan ympäristön suojelun ja parantamiseen.
3. Luoda yksilöille, ryhmille ja koko yhteiskunnalle uusia ympäristöön liittyviä toimintamalleja. Suomennos Wolff 2004 (Cantell 2004, s. 19.)

Unescon asettamat tavoitteet ympäristökasvatukselle.

	Ympäristökasvatuksen tavoitteena on...
Tietoisuus	... auttaa yksilöitä ja ryhmiä tiedostamaan ympäristö kokonaisuutena ja herkistymään sen ongelmille.
Tieto	... auttaa yksilöitä ja ryhmiä hankkimaan tietoja ympäristöstä ja sen ongelmista. Erilaiset kokemukset ja elämykset auttavat syvällisen ymmärryksen saavuttamisessa.
Asenteet	... auttaa yksilöitä ja ryhmiä selkiyttämään arvojaan ja tunteitaan suhteessa ympäristöön ja motivoida heitä aktiivisesti osallistumaan ympäristön parantamiseen ja suojeluun.
Taidot	... auttaa yksilöitä ja ryhmiä hankkimaan taitoja tunnistaa ja ratkaista ympäristöongelmia.
Osallistuminen	... tarjota sosiaalisille ryhmille ja yksilöille mahdollisuus aktiiviseen ja vastuulliseen työskentelyyn ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

(Lähde: Cantell. Aarnio-Linnanvuori ja Tani. 2020, s. 115)

Agenda 2030 –toimintaohjelmassa määritellyt kestävän kehityksen tavoitteet, globaalikasvatus ja ilmastokasvatus ovat yhteydessä ympäristökasvatukseen. (Cantell. Aarnio-Linnanvuori ja Tani. 2020, s. 9) Kestävän kehityksen käsitteen käyttö yleistyi Yhteinen tulevaisuutemme- raportin (1988) julkistamisen jälkeen. Kestävä kehitys määriteltiin *kehitykseksi, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa*. Kestävän kehityksen tavoitteena on siis säilyttää maapallo elinkelpoisena myös tulevaisuudessa. (Parikka-Nihti ja Suomela. 2014, s. 21)

Nykyään yleisesti käytetyssä kestävä kehityksen määritelmässä on 4 ulottuvuutta: ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kehitys. Ekologisen kestävyuden vaativimpia haasteita ovat ilmastonmuutoksen hidastaminen, biologisen monimuotoisuuden turvaaminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö. Taloudellinen kestävyys on tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen tai luonnonvarojen hävittämiseen. Sosiaalisessa ja kulttuurisessa kestävyudessa olennaista on hyvinvoinnin edellytysten turvaaminen sukupolvelta toiselle. (Cantell. 2004, s. 24-25)

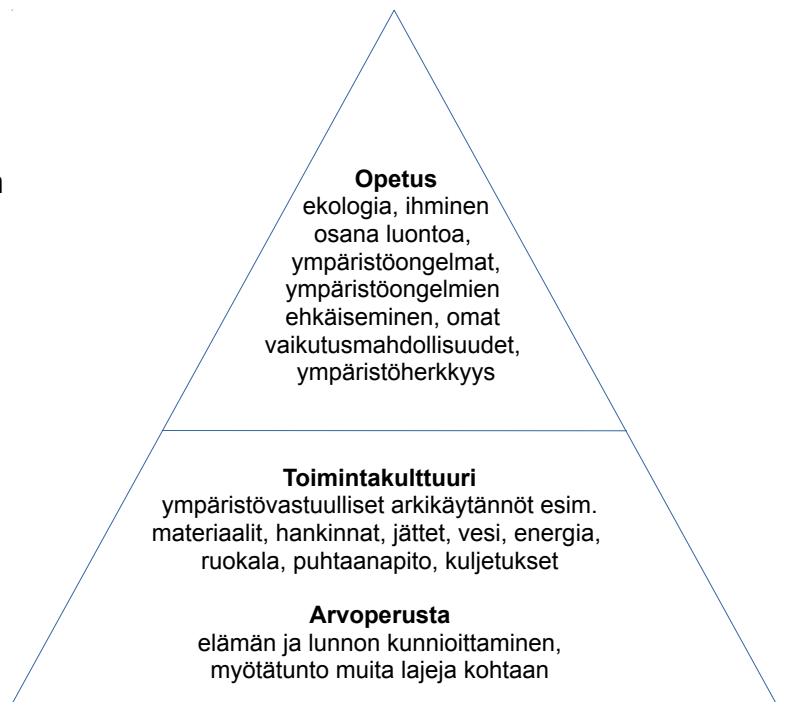

3.4. Kestävän kehityksen ulottuvuudet koulussa

Ekologinen kestävä kehitys

Ekologista kestävää kehitystä voidaan toteuttaa koulussa ympäristöystävällisten arkikäytänteiden ja ympäristökasvatuksen avulla. Ympäristökasvatuksen tavoitteet tukevat ekologisen kestävyuden tavoitteita. Olennaista on kuitenkin se, että koulun arvot ja toimintakulttuuri vahvistavat ympäristökasvatustyötä. (Kuvio 3.1.)

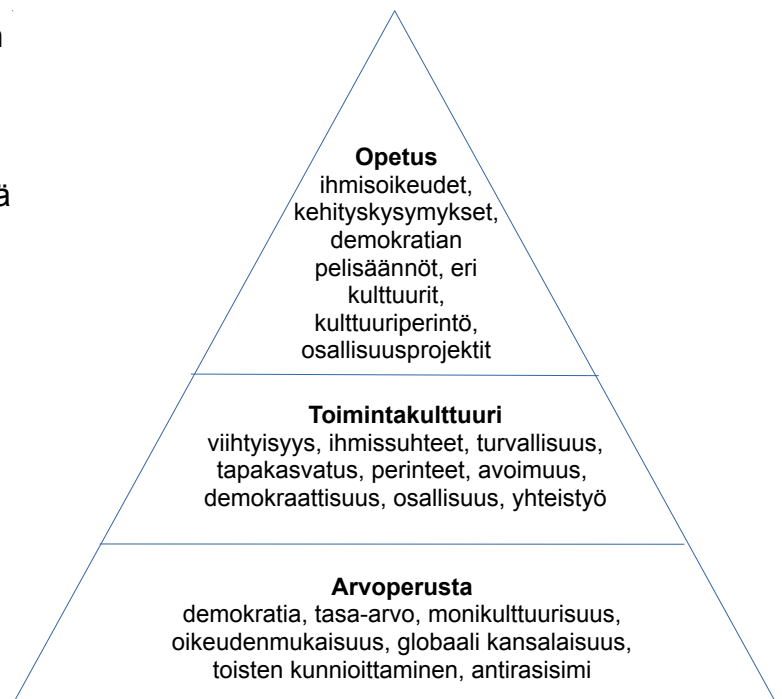
(Cantell. 2004, s. 84 – 85)

Kuvio 3.1. Ekologisesti kestävä kehitys koulussa

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

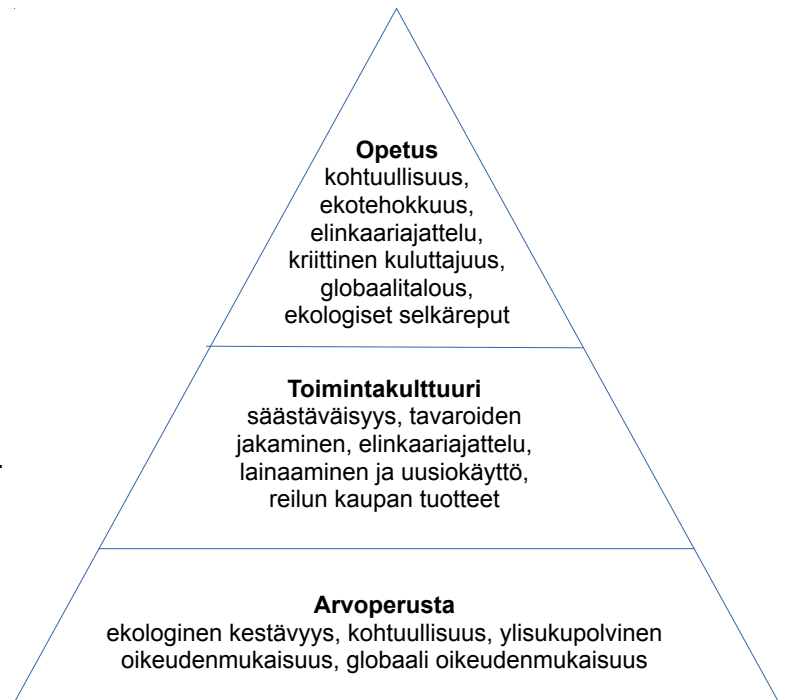
Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden arvopohajana on mm. demokratia, tasa-arvo, monikulttuurisuus, osallisuus, toisten kunnioittaminen, yhteisöllisyys, oikeudenmukaisuus sekä ihmisoikeudet. Näiden päälle rakentuu koulun toimintakulttuuri, jonka tulisi pyrkiä osallisuuteen ja demokratiaan. Koulu toteuttaa monia kestävä kehityksen sosiaalisia ja kulttuurisia tavoitteita: erityisopetus, oppilashuolto, kodin ja koulun yhteistyö, maahanmuuttajaopetus. Näillä edellä mainituilla esimerkeillä koulu pyrkii turvaamaan oppilaiden perusoikeudet sekä tasavertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin. (Kuvio 3.2.) (Cantell. 2004, s. 85 – 86)

Kuvio 3.2. Sosiaalisesti kestävä kehitys koulussa

Taloudellinen kestävyys

Taloudellista kestäväää kehitystä voidaan toteuttaa sekä opetuksessa että koulun arjessa. Ennen kaikkea koululla on mahdollisuuksia edistää ympäristövastuullista kuluttamista sekä luonnonvarojen ja energian käytön vähentämistä. Omalla esimerkillään koulun pystyy kasvattamaan oppilaistaan osaavia ja tiedostavia kuluttajia. (Kuvio 3.3.) (Cantell. 2004, s. 86 – 87)

Kuvio 3.3. Taloudellisesti kestävä kehitys koulussa

Monet asiat koulun arjessa ja opetuksessa vastaa samanaikaisesti ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyttä. Esimerkiksi lähi- ja luomuruoka kouluruokana on kestävä kaikilla kolmella tavalla. Oppilaiden osallisuus taas samanaikaisesti sekä sosiaalista että kulttuurista kestävyttä. Olennaista on kokonaisuuksien näkeminen. (Cantell. 2004, s. 87)

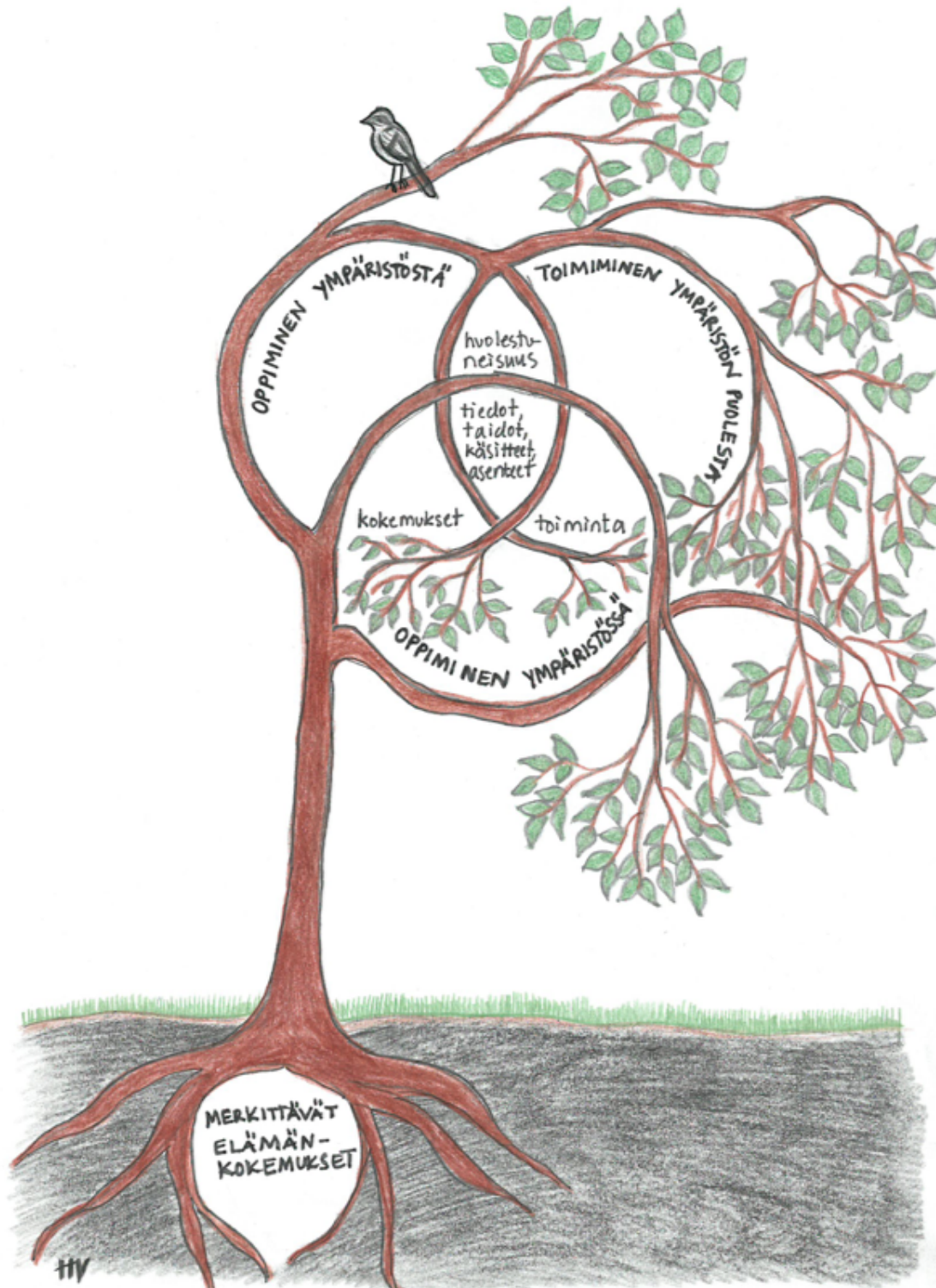
3.5. Palmerin puumalli ympäristökasvatuksen havaintomallina

Ympäristökasvatuksen ja kestäväen kehityksen kasvatuksen yleisiä tavoitteita on kasvaminen ympäristötietoiseksi. Ympäristötietoisuuteen vaikuttavat ympäristöön liittyvät tiedot ja taidot, positiiviset asenteet, motivaatio toimia ympäristön hyväksi, hyvä itsetunto, usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin sekä osallisuuden tunne. Lapsuuden myönteiset ympäristökokemukset korreloivat aikuisiän ympäristöstä huolehtimisen kanssa. (Parikka-Nihti ja Suomela. 2014, s. 22-23)

Ihmisen suhde ympäristöönsä on olennainen lähtökohta ympäristökasvatuksessa. Tutkimuksissa on todettu, että omakohtaisten kokemusten merkitys on olennainen osa ympäristötietoisuuden syntymisessä. Luonnossa liikkuminen on noussut tutkimuksissa tärkeimmäksi yksittäiseksi tekijäksi. Sosiaalisten suhteiden merkitys on myös tärkeää. Vanhemmat, isovanhemmat, sisarukset ja kaverit vaikuttavat, mutta myös opettajat ja harrastustoiminnan aikuiset. Varhaiskasvatuksen lisäksi tutkitusti myös kouluopetus vaikuttaa vahvasti ympäristösuhteen kehittymiseen. (Cantell, Aarnio-Linnanvuori ja Tani. 2020, s. 59-68)

Ympäristökasvatuksen jäsentämiseksi Joy Palmer on luonut puumallin, joka on yksi käytetyimmistä ympäristökasvatuksen malleista. Palmerin mukaan ympäristökasvatuksessa on kyse voimaantumisesta ja henkilökohtaisten ympäristömerkitysten muodostumisesta. Puun juuret kiinnittyvät merkittävien elämäkokemusten ympärille.

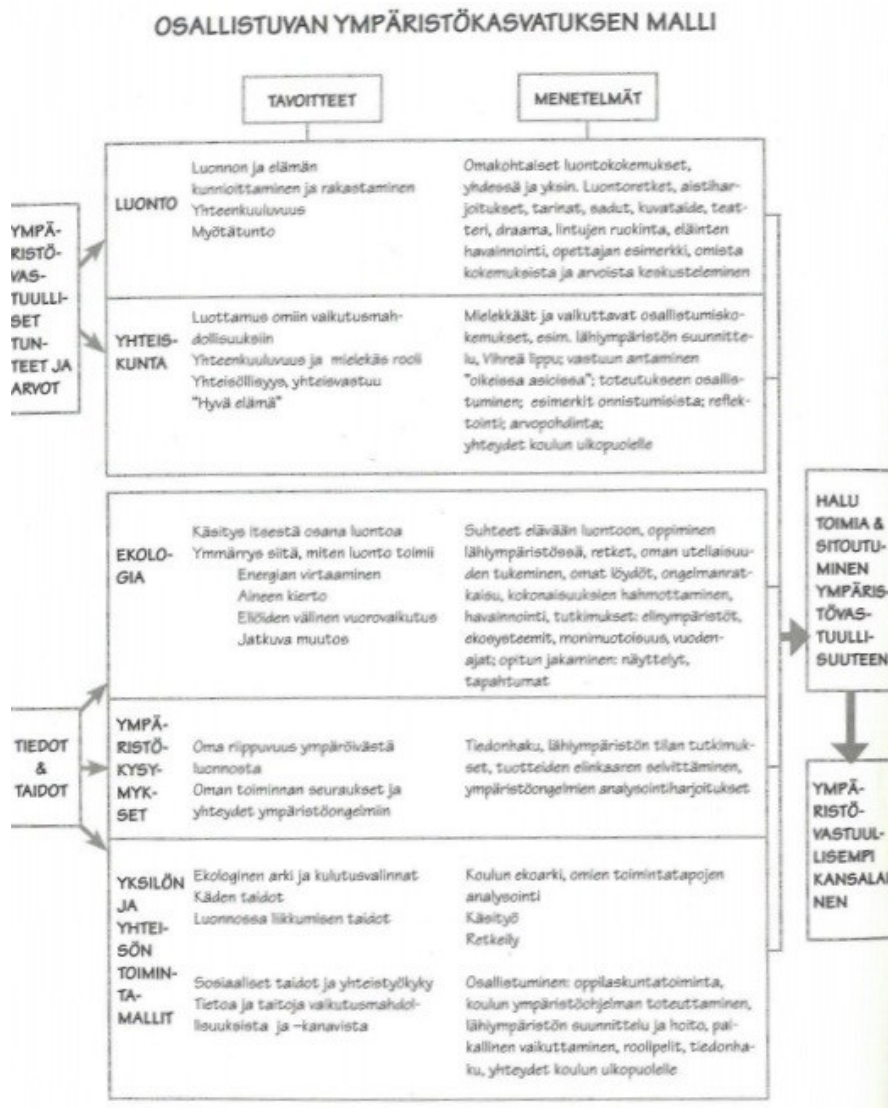
Runko kannattelee oksia, jotka jakaantuvat kolmeen päähaaraan: oppimiseen ympäristöstä (tieto), oppiminen ympäristössä ja toimiminen ympäristön puolesta. Ympäristökasvatuksessa tulisi oppia samanaikaisesti näillä kolmen haaran tavalla. Ihminen oppii ympäristössä toimien ja saaden kokemuksia. Oppiminen ympäristöstä tarkoittaa tiedon hankkimista. Toiminta ympäristön puolesta syntyy ympäristöstä heränneen huolen seurauksena. (Cantell, Aarnio-Linnanvuori ja Tani. 2020, s. 117-118)

3.6. Koskisen osallistuvan ympäristökasvatuksen malli

Sanna Koskinen on kehittänyt vuonna 1999 osallistuvan ympäristökasvatuksen mallin, jonka perustan muodostavat aiemmat ympäristökasvatuksen suuntaukset. Mallissa painotetaan osallisuutta, voimaantumista ja ympäristökasvatuksen yhteiskunnallista ulottuvuutta. Oppiminen tapahtuu yhdessä toimimalla omakohtaisten kokemusten kautta. Opettaja on osallistuva kanssoppija ja oppilas aktiivinen uuden tiedon luoja. Keskeisenä tavoitteena on lisätä ympäristöaktiivisuutta. (Cantell. 2004, s. 65)

Mallissa tunteet ja arvot kytkeytyvät toisiinsa. Ihmiset sitoutuvat paremmin arvoihin, jotka koskettavat heidän tunteitaan. Tunteita ja arvoja tarkastelleen suhteessa luontoon ja yhteiskuntaan. Ihminen on sekä osa luontoa että yhteiskunnan jäsen. Tiedot ja taidot ovat toinen kokonaisuus ja se jakaantuu kolmeen teemaan: ekologiaan, ympäristökysymyksiin ja yksilön ja yhteisön toimintamalleihin. Ekologiassa tarkastellaan, miten luonto toimii. Ympäristökysymysten kautta ymmärretään oman toiminnan ja elämäntavan kytkeytyminen ympäristöongelmiin. Toimintamallien avulla tarkastellaan kykyä ja halua toimia ympäristövastuullisesti yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Kaiken tavoitteena on ympäristövastuullisempi kansalainen. (Cantell. 2004, s. 66-67)

Kuvalähde: (Cantell. 2004, s.66)

Vuonna 2010 Koskinen on jatkanut mallin kehittelyä ja luonut ympäristökansalaisuuden mallin. Mallissa Koskinen yhdistää osallistuvan ympäristökasvatuksen ja kansalaiskasvatuksen tavoitteita. Mallin tavoitteita ovat valtautuminen, voimaantuminen, ympäristövastuullinen toiminta ja ympäristöosaaminen. Tavoitteisiin päästään oppimisprosesseissa, joissa oppijalle tarjoutuu mahdollisuuksia toimia ympäristövastuullisesti. Lapsilla ja nuorilla tulisi olla tilaisuuksia oppia ympäristökansalaisuutta omassa elämässään itse toimimalla. Se edellyttää heidän kuuntelemistaan ja sitä, että heidät otetaan vakavasti. Se synnyttää osallisuutta ja vastuun kantamista. (Cantell, Aarnio-Linnanvuori ja Tani. 2020, s. 119-121)

Ympäristökasvatuksen mallit auttavat ymmärtämään ilmiötä, mutta ne toimivat myös apuna, kun suunnitellaan esimerkiksi opetusta. Mallin avulla opettaja voi tarkistaa, että kaikki ympäristökasvatuksen elementit tulee huomioiduiksi. (Cantell, Aarnio-Linnanvuori ja Tani. 2020, s. 129)

3.7. Oppimiskäsitykset ympäristökasvatuksessa

Ympäristökasvatuksessa vaikuttaa aina mukana käsitys siitä, miten ihminen oppii asioita. Hannele Cantell on tutkinut erilaisia oppimiskäsityksiä ympäristökasvatuksessa. Kontekstuaalisessa ympäristökasvatuksessa oppijan kokemukset, henkilökohtaiset merkitykset ja tulkinnat luovat pohjan, jolle uutta tietoa rakennetaan. Kontekstuaalisessa ympäristökasvatuksessa, kuten kontekstuaalisessa oppimisessä ylipäätään, tarkasteltavia asioita pohditaan laaja-alaisesti ja niille etsitään kriittisesti historiallisia, sosiaalisia ja poliittisia merkityksiä. Näiden yhteiskunnallisten yhteyksien ohella asioilla on myös muita tilannesidonnaisia konteksteja. Opittuja asioita tulisi pyrkiä soveltamaan erilaisissa tilanteissa, eri aikoina, eri paikoissa, eri oppiaineissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Kontekstuaalinen ympäristökasvatus pitää sisällään humanistisen lähestymistavan, johon yhdistyy kriittinen ajattelu ja sosio-konstruktivistinen oppimiskäsitys. Humanistinen lähestymistapa perustuu kokemuksellisuuteen ja ottaa huomioon oppijan omat havainnot, merkitykset ja tulkinnat ympäristöstä. Humanismiin kuuluu myös positiivisen ajattelun korostaminen ja erilaisuuden kunnioittaminen. (Cantell 2004, s. 70-73)

Kontekstuaalinen oppimiskäsitys Cantellin mukaan.

Humanismi	Kriittinen ajattelu	Konstruktivismi
<ul style="list-style-type: none">- havainnot- kokemuksellisuus- omakohtaiset merkitykset ja tulkinnat- positiivinen ajattelu- erilaisuuden kunnioittaminen	<ul style="list-style-type: none">- kyseenalaistaminen- yhteisöllisyys ja yhteiskunnallisuus- historialliset, sosiaaliset ja poliittiset tulkinnat- arvot	<ul style="list-style-type: none">- aktiivinen tiedon hankinta, käsittely ja käyttö (konstruointi ja prosessointi)- ajattelun taitojen kehittyminen

↓ ↓ ↓

Kontekstuaalinen ympäristökasvatus
<ul style="list-style-type: none">- opittujen tietojen ja taitojen soveltaminen arkisiin tekoihin ja toimiin- opittujen asioiden henkilökohtaiset merkitykset ja tarkoituksenmukaisuus- kotien, koulujen, järjestöjen ja elinkeinoelämän yhteistyö ja jaettu asiantuntijuus- voimaantuminen- aktiivinen kansalaisuus, osallisuus ja vaikuttaminen elinympäristössä, yhteiskunnassa ja maailmassa- asenteiden ja arvojen muutos

Tiivistäen voisi sanoa, että kontekstuaalisen ympäristökasvatuksen tavoitteita ovat opittujen tietojen ja taitojen tarkoituksenmukainen soveltaminen eri tilanteissa ja yhteyksissä, aktiivinen kansalaisuus, osallisuus ja vaikuttaminen, yhteistyö erilaisten toimijoiden välillä sekä arvojen ja asenteiden muutos. Käytännössä nämä tavoitteet konkretisoituvat esimerkiksi kuluttajakasvatuksessa, osallistuvassa suunnittelussa ja ympäristökysymyksiin liittyvässä yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. (Cantell 2004, s. 73)

Cantellin mallissa on yhdisteltynä useita oppimiskäsityksiä. Muun muassa kokemukselliseen oppimiseen kuuluvat omakohtaiset kokemukset eivät yksinään riitä vaan oppiminen vaatii ilmiön pohtimista ja käsitteellistämistä sekä kyseenalaistamista. Mutta omakohtaiset kokemukset ovat tärkeitä, joita esimerkiksi ulkoluokkatoiminnalla voidaan tarjota.

3.8. Yhteenveto ympäristökasvatuksen tavoitteista

Edellä esiteltyjen teorioiden ja mallien perusteella tavoitteet ovat kootusti:

- Tarjota omakohtaisia kokemuksia luonnosta.
- Luoda henkilökohtainen suhde ympäristöön.
- Herättää tunteita ympäristöä kohtaan.
- Lisätä ympäristömyönteisiä asenteita.
- Saada tiedostamaan riippuvuutemme ympäristöstä.
- Muuttaa arvoja, tietoja, taitoja ja asenteita kestävän kehityksen mukaisesti.
- Pyrkiä käytännön toiminnan muutokseen.
- Luoda uusia ympäristön huomioivia toimintamalleja.
- Lisätä ympäristöaktiivisuutta.
- Kasvattaa ympäristövastuullinen kansalainen.

4. YMPÄRISTÖKASVATUS JOKIVARREN KOULUSSA

4.1. Eri oppiaineet ulkoluokassa

Seuraavassa esitetään kullekin oppiaineelle ominaisia ulkona oppimiseen soveltuvia tavoitteita ja sisältöjä väitöskirjatutkija Niina Mykrän mukaan.

Jokaisen oppiaineen opetussuunnitelmasta löytyy mahdollisia sisältöjä ulkona oppimiseen. Ulkoluokassa voi rohkeasti opettaa kaikkia oppiaineita, kunhan vain omaksuu sopivat menetelmät. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 59)

Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkieli on keskeinen työväline ympäristön kielelliseen jäsentämiseen. Äidinkielen hallintaa vahvistavat havainnot ja vuorovaikutus monipuolisessa oppimisympäristössä. Oppimiseen tuo syvyyttä asioiden liittäminen käytäntöön. Esimerkiksi lähimetsien puolustaminen argumentaatiotaitojen harjoittelussa on luonnonympäristössä tehokkaampaa kuin luokkahuoneessa pulpetin ääressä. Elämykset luonnossa innoittavat oppilaita mm. kirjoittamisessa. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 60)

Kielten opetus

Jotta kestävä tulevaisuus olisi saavutettavissa, kansainvälinen maailma edellyttää kykyä kommunikoida ja vastaanottaa tietoa muullakin kuin omalla äidinkielellään. Asioiden tunnistaminen ja niistä keskustelu aidoissa ympäristöissä auttaa kielen oppimisessa. Opetussuunnitelman esille tuoma leikki ja pelillisuus kielenopetuksen menetelmänä sopii erityisen hyvin ulkona oppimiseen. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 60)

Matematiikka

Alakoulussa matematiikan havainnollistaminen on ensisijaista. Rikas luontoympäristö tarjoaa tähän hyvät olosuhteet. Oppilaiden taito hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä tai luonnon mittasuhteita kehittyä ulkona. Opetussuunnitelma pitää matematiikan opetuksessa tarpeellisena toiminnallista opetusta sekä oppimisleikkejä ja -pelejä. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 60)

Ympäristööppi

Kun tutkimuksen kohteena on luonto, luonnontieteiden opetus ulkona on perusteltua ja luontevaa. Ympäristööpin ulkona oppimisen sisältöihin kuuluu eliöiden ja luonnon ilmiöiden tutkiminen, luontosuhde, kulttuuri ja rakennettu ympäristö, mutta myös oman lähiympäristön tilaan tutustuminen ja vaikuttamisprojektit. Erilaisten valintojen vaikutusten tuumiminen, oman lähiympäristön kehittäminen sekä ympäristöstä välittäminen opettavat kestävän elämäntavan periaatteita. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 60)

Biologia

Biologian tavoitteena on halua vaalia luonnon monimuotoisuutta sekä kehittää oppilaan ympäristötietoisuutta. Kenttätyöskentely on yläkoulussa ensisijainen osa opiskelua. Perinpohjainen kiinnostus luontoa kohtaan syntyy elämyksellisillä luontoretkillä. Sen lisäksi luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten ja ihmisten vaikutusten arviointi yhdessä oppilaiden kanssa sekä lähiympäristön kehittämiseen osallistuminen antavat oppilaille valmiuksia osallistua ja vaikuttaa ulkona opittaessa. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 61)

Maantieto

Maantiedossa tarkastellaan luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan. Elämän perusedellytykset on helppo havainnollistaa ulkona oppien: kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä, maastotyöskentely, paikkatietojen käyttö sekä pelillisuus ovat ulkona oppimisen maantiedon menetelmiä. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 61)

Fysiikka

Ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset ovat fysiikan opetusta. Monipuolinen luonnonympäristö mahdollistaa havaintojen ja mittausten teon aidossa ympäristössä. Keskeisiä fysiikan sisältöjä ovat energiatuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö. Uusiutuvien energialähteiden (vesi-, aurinko- ja tuulivoima) tutkiminen soveltuu loistavasti ulkona oppimiseen. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 61)

Kemia

Kemiassa opitaan elinkaariajattelua sekä kestävää luonnonvarojen käyttöä. Kemian tietojen ja taitojen hyödyntäminen luonnossa kehittää kemian sisältöjen hallintaa. Ulkona on helppoa ottaa selvää aineen ja energian säilymisen periaatteita, luonnon mittasuhteita ja kodin kemikaalien kestävä käyttöä tutustumalla vedenpuhdistusprosesseihin aidoissa ympäristöissä. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 61)

Terveystieto

Terveystiedossa käsitellään erilaisia terveyteen liittyviä voimavaroja. Niistä yksi on hyvinvointia vahvistavat ympäristöt kuten luonto. Luonnon tervehdyttävät vaikutukset on hyvä tuntea aidossa tilanteessa luonnossa. Opetussuunnitelmassa terveystiedon työtavoiksi on määritelty toiminnallisuus, kokemuksellisuus, liikunnallisuus sekä terveyteen liittyvien ilmiöiden tutkiminen mahdollisimman luonnollisessa ympäristössä. Ulkona oppiminen puoltaa näitä menetelmiä. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 62)

Uskonto ja elämäkatsomustieto

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon pääsisältönä nähdään eettinen ajattelu. Kun mietitään, mitä tarkoitetaan esimerkiksi ympäristövastuulla tai mitä seurauksia on hyvillä tai huonoilla seurauksilla, on järkevää siirtyä oppimaan ja opiskelemaan luontoympäristöön. Uskonnon ja elämäkatsomustiedon työtapoina mainitaan draama, toiminnallisuus, kokemuksellisuus sekä yhteisöllinen oppiminen, mitkä kaikki soveltuvat hyvin ulkona työskentelemiseen. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 62)

Historia

Lähiympäristöstä löytyy aina historian oppisisältöihin liittyviä esimerkkejä. Ne havainnollistavat oppilaille ajan ja paikan suhdetta. Historian tunnilla käytettävät toiminnalliset, elämykselliset sekä tutkimukselliset työtavat kehittävät oppilaiden ympäristön lukutaitoa. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 62)

Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopissa harjoitellaan demokraattisen vaikuttamisen taitoja käytännön elämässä. Oppilaat oppivat havaitsemaan yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita osallistumalla esimerkiksi oman lähiympäristön kehittämiseen. Kehittämiskohteita voi huomata kävelyillä koulun ympäristössä. Yhteiskuntaopin kestävään kulutukseen liittyvät sisällöt ovat myös sopivia ulkona oppimisen kannalta. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 62)

Musiikki

Musiikissa on kolme ulkona oppimiseen liittyvää ulottuvuutta. Ensiksi luonto oppimisympäristönä auttaa oppimimaan ääniympäristöjen käsittämässä. Luonnosta löytyy monipuolisia välineitä äänen tuottamiseksi myös itse. Toisena monet säveltäjät ovat hyödyntäneet luonnon ilmiöitä taiteensa perustana. Musiikki on myös vaikuttamisen väline: oppitunneilla voidaan kokeilla vaikka laulavaa vaikuttamista oppilaille tärkeistä asioista. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 62)

Kuvataide

Kuvataiteessa pyritään innostamaan oppilaita vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä sekä yhteiskuntaan. Ympäristötaiteen ja rakennetun ympäristön tutkiskelu on tähän hyvä harjoitus. Kuvataide on visuaalisen taiteen luomista; aiheita haetaan luontoelämyksistä. Niihin on helppo yhdistää taidehistoriallista tutkimista. Luonnosta löytyvät värit ja monimuotoiset muodot ovat rajaton lähde mielikuvituksellisille kokeiluille sekä silmäkäsiyhteistyön harjoittelulle. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 63)

Käsityö

Kestävän elämäntavan kannalta on tärkeää tuntea ympäröivä materiaallinen maailma. Itse kerättyjen luonnonmateriaalien avulla oppilas saa perustavanlaatuisen yhteyden materiaaliin. Käsitöihin voi löytää paitsi materiaalia ulkoa, myös virikkeitä suunnittelutyöhön. Käsitöiden päämääränä on vaikuttaa positiivisesti ympäristöön esimerkiksi lähiympäristössä tehtyjen yhteisten projektien kautta (neulegraffitit, koulun pihan istuintyhmän raketaminen). (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 63)

Liikunta

Luonnossa liikkuminen eri vuodenaikoina ja kaikenlaisessa säässä edellyttää välineisiin ja vaatetukseen sekä ympäristön lukemiseen liittyviä taitoja ja harjoittelua. Koulun lähiluonto mahdollistaa motoristen perustaitojen ja sitä kautta monien liikuntalajien harjoittamisen. Ulkona opitaan ottamaan huomioon toiset oppilaat, mutta myös itse luonto. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 63)

Kotitalous

Kotitalous on keskeinen oppiaine oppittaessa kestäviä arkikäytäntöjä. Tutustuminen läheiseen maatalaan, sienten tai marjojen keruuretki, pienimuotoisen viljelypalstan perustaminen tai kompostoinnin harjoittelu on ulkona oppimista parhaimmillaan. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 63)

Oppilaanohjaus

Oppilaanohjauksessa patistetaan oppilaiden osallisuuteen omassa lähiympäristössään. Vaikuttamisen paikkoja löytyy liikkumalla ulkona. Oppilaanohjauksessa on hyvä tutustua myös tulevaisuuden kannalta merkittäviin ympäristönsuojeluun ja -hoitoon liittyviin tehtäviin aidossa ympäristössä ulkona. Kaikkien ammattien kohdalla kannattaa tarkastella ammatteihin vaikuttavia kestävän kehityksen kysymyksiä. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 63)

4.2. Jokivarren koulun kestävän kehityksen sisällöt

Jokivarren koulun toimintasuunnitelmaan ei ole lukuvuonna 2020 – 2021 kirjattu ympäristökasvatuksen tavoitteita. Ympäristökasvatuksen vuosikello on sen sijaan koottu erilaisista kestävän kehityksen kansallisista ja kansainvälisistä teemapäivistä sekä -viikoista.

Alla ehdotus aihekokonaisuuksista, jotka nousevat Orimattilan kaupungin opetussuunnitelman kestävän kehityksen sisältöalueista ja jotka voisivat toimia esimerkiksi monialaisen viikon työskentelyn pohjana.

Jokivarren koulun kestävän kehityksen sisällöt:

Luokka-aste	Opetussuunnitelman sisältökokonaisuus
	S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu (luokat 1 – 2)
1.lk	<ul style="list-style-type: none">• omista tavaroista huolehtiminen• kierrätykseen ja lajitteluun tutustuminen• koulun lähiympäristöön tutustuminen• pohditaan omien tekojen merkitystä itselle ja muille ihmisille
2.lk	<ul style="list-style-type: none">• yhteisistä tavaroista huolehtiminen• kierrätykseen ja lajitteluun tutustuminen• jätteiden vähentäminen oman toiminnan avulla• kotiseutuun tutustuminen• pohditaan omien tekojen merkitystä omalle lähiympäristölle (esimerkiksi roskaaminen)
	S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen (luokat 3 – 6)
3.lk	<ul style="list-style-type: none">• luonnon monimuotoisuuden käsite• oman kulttuuriperinnön vaaliminen sekä vähemmistöt• pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan• harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista esim. koulun pihan siisteys
4.lk	<ul style="list-style-type: none">• luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, metsät ja suot• luonnonvarojen kestävä käyttö (maatalous)• pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itseän, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan• harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista (esim. Jokamiehen oikeudet)• Itämeren alueen suojelu• energia (lähteet, muuntuminen esim. sähköenergiasta valo- ja lämpöenergiaksi)

5.lk	<ul style="list-style-type: none"> • luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, metsät, suot ja vesistöt • monikulttuurisessa maailmassa eläminen • pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itseen, terveyteen, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan • harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista (lajittelu, kierrätys ja jokamiehenoikeudet) • Euroopan väestö (väestötiheys, yleisimmät kielet ja uskonnot, elinkeinot) • Euroopan unioni
6.lk	<ul style="list-style-type: none"> • luonnon monimuotoisuuden vaaliminen • ilmastonmuutos ja sen hillitseminen • luonnonvarojen kestävä käyttö • ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa • maapallon väestö ja väestötiheys eri alueilla • pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itseen, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan • harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista • jäteasema, kierrätyskeskus • toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tasolla.
S6 Kohti kestävää tulevaisuutta (luokat 7 – 9)	
7.lk	<p><u>Biologia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • vesien suojelu • monimuotoisuus ja ekologisesti kestäväkehitys • vesi luonnonvarana • biotalouden kohteina esim. kalastus, ravustus • vesialan tutkimus ja -ammatteja <p><u>Maantieto:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ihmisen ja luonnon vuorovaikutus elämään ja elinkeinoihin • omat valinnat • monimuotoisuus <p><u>Kemia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Opitaan lajittelemaan luokassa syntyvät jätteet. • Opitaan kierrättämään kotitalouden jätteitä kuten paperi, pahvi, lasi, metalli ja elektroniikka. • Tutustutaan tuoteselosteeseen, käyttöturvallisuustiedotteeseen ja varoitusmerkkeihin. • Perekäytetään kotitalouden vaarallisiin aineisiin, niiden säilytykseen ja hävittämiseen. Esim. konetiskiaine, tärpätti, lääkkeet, nestekaasu.

	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkitaan lähiympäristöä kemian näkökulmasta keskittyen veteen, ilmaan ja maaperään.
8.lk	<p><u>Biologia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • monimuotoisuuden merkitys ja säilyttäminen ekosysteemin toiminnalle • ilmastonmuutos • lähiympäristön muutokset, lähiluonnon vaalimisprojektityö, toteutus ja lopputyö • biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuudet kestävän tulevaisuuden mahdollistajina • luonnolliset ja ihmisen aiheuttamat muutokset ympäristössä • ihmisen vaikutus metsiin • luonnonvarojen kestävä käyttö, ekologiset, sosiaaliset, taloudelliset ja eettiset periaatteet • kestävä ravinnontuotanto sekä eläinten hyvinvointi • ympäristöalan ammatteja • metsien kestävä käyttö ja sen merkitys eliöille ja ihmiselle • luonnonsuojelun tavoitteet, keinot ja saavutukset. <p><u>Maantieto:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ihmisen toiminnan vaikutukset luonnonympäristön tilaan Suomessa esim. Itämeri • biotalouden edellytykset Suomessa • monimuotoisuus • biotalouden ammatteja <p><u>Kemia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Opitaan sopivien suojarusteiden oikeaoppinen käyttö. • Opitaan toimimaan ympäristöä suojelevasti. • Tutustutaan käsitteisiin kestävä kehitys, ekologinen jalanjälki ja tuotteen elinkaari. • Voidaan esimerkiksi tehdä vierailu kierrätyskeskukseen, vedenpuhdistamoon tai muuhun vastaavaan paikkaan.
9.lk	<p><u>Biologia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ympäristövastuu ja eettisesti kestävä valinnat • kestävä tulevaisuus <p><u>Maantieto:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ihmisen ja luonnonympäristön vuorovaikutus elämään ja elinkeinoihin eri puolilla maapalloa • biotalouden mahdollisuudet maailmassa • globaali vastuu ja ympäristön tila • monimuotoisuus • tuotteiden elinkaari ja vastuulliset kulutusvalinnat • luonnonvarojen kestävä käyttö • ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen

	<ul style="list-style-type: none"> • kestävä kehitys, kestävä elintapa ja vastuullisuus paikallisesti ja globaalisti <p><u>Kemia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutustutaan kemianteollisuuden keksintöihin etenkin ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmasta. • Tutustutaan kemianteollisuuden ammatteihin ja niiden vaatimaan koulutukseen. • Tutustutaan paikallisiin kemianteollisuuden yrityksiin. • Tutustutaan joihinkin kemianteollisuuden tuotteisiin (lääkkeet, pesuaineet, kosmetiikka, paperi, keramiikka, lasi, tekstiilit ja muovit). • Opitaan, mikä merkitys hiilellä on elävälle luonnolle. • Tutustutaan hiilen kiertokulkuun. • Opitaan hiilen palamisreaktion ja yhteyttämisen osuus hiilen kiertoon.
--	---

4.3. Kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen vuosikello

4.4. Ympäristökohteita Jokivarren koulun lähellä

Yleistä Orimattilan luonnosta

Orimattila sijaitsee ensimmäisen Salpausselän reunamuodostuman laajalla eteläpuoleisella savikkoalueella. Aluetta hallitsevat viljavat pellot ja metsäsaarekkeet. Länsi-Orimattilassa maisemaa elävöittävät metsäiset kallioalueet ja rotkolaaksot sekä Mallusjärvi ja muutamat pienemmät järvet ja lammet.

Kasvi- ja eläinlajistot ovat rikkaimmillaan Porvoonjoen ja sen sivujokien varsilla, joihin on paikoin kehittynyt arvokkaita joenvarsilehtoja, pensaikkoja ja ratatörmä. Näitä voit ihailia mm. Lintulan luontopolun maisemissa.

Pohjois-eteläsuuntainen harjukso tuo Orimattilaan mäntykankaat sammalistoineen.

Niihin pääset tutustumaan erityisesti Jymylinnan ja Tönnön luontopoluilla.

Täysin toisen tyyppistä luontoa, kosteikkoja ja suota, löydät Mieliäissuolta, joka on Mallusjoen vanhan metsän ohella toinen Orimattilan Natura2000 -kohteista.

(<http://www.orimattilanliikuntapalvelut.fi/luontopolut/>)

Jokivarren koulun oppilaiden saavutettavissa olevat kohteet

Lintulan luontopolku

Reittikuvaus: Lintulan luontopolulla tutustutaan orimattilalaiseen lähiluontoon. Polku johdattelee kulkijan rehevien puronvarsien ja järeiden kuusten suojasta asutuksen läheisyyteen. Polun alueen kasvillisuus selvityksissä on löydetty 128 putkilokasvilajia, joista 15 on huomionarvoisia lehtokasvilajeja.

Pituus ja kuljettavuus: Reitti on 2 km pitkä ja merkitty maastoon keltaisin maalimerkein.

Reitti kulkee pyörä- ja kävelyteitä pitkin ja sen voi kulkea esim. lastenvaunujen kanssa.

Ajo-ohje: Luontopolulle pääsee ajamalla Lahdentietä Orimattilasta Lahteen päin noin 2 km Untamontien risteykseen, jossa olevalle parkkipaikalle voi jättää auton. Untamontietä kuljetaan jalkaisin noin 250 m ja käännetään vasemmalle vedenottamolle päin, jonka läheisyydestä löytyy ensimmäinen opastaulu ja aloituspiste.

Jymylinnan luontopolku

Reittikuvaus: Jymylinnan luontopolku sijaitsee Mäntylän harjualueella. Polku kulkee pururataa pitkin kahden kilometrin verran. Polun varrella on kolme luontoaiheista taulua. Polku on merkattu maastoon keltaisin maalimerkein.

Pituus ja kuljettavuus: Reitti on 2 km pitkä ja kulkee pururataa pitkin.

Ajo-ohje: Luontopolulle pääsee ajamalla noin 0,5 km Orimattilan keskustasta Lahteen.

Liikenneympyrästä käännetään oikealla Heinämaantielle ja ensimmäisestä risteyksestä vasemmalle Koulutielle ja edelleen Opintielle (viitta Urheilutalo). Auton voi jättää Urheilutalon parkkipaikalle. Osoite on Opintie 8.

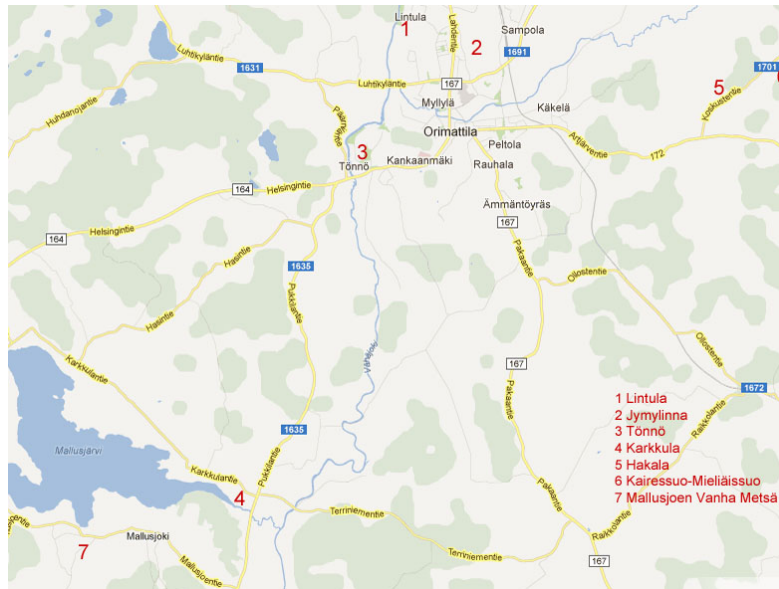
Tönnön luontopolku

Reittikuvaus: Tönnön luontopolku sijaitsee kaupungin itäosassa. Polku kulkee Porvoonjoen rannoilta Tönnön harjualueelle. Reitin aloituspisteessä on infotaulu. Reitin varrella luontotyyppi ehtii vaihtua lehdosta harjujen kuivahkoon kangasmetsään.

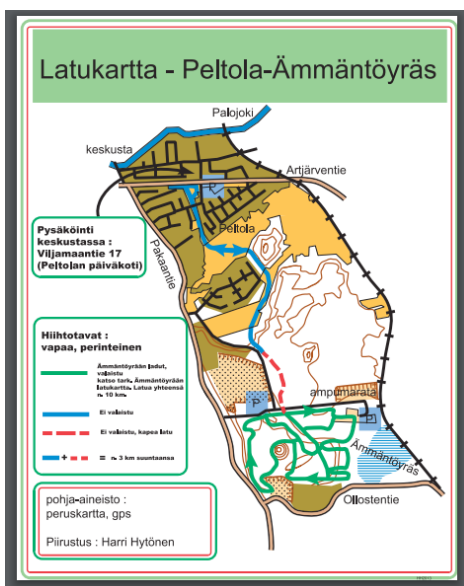
Nähtävyyksiin kuuluu myös jääkauden muodostama muinaisranta. Luontopolun läheisyydessä sijaitsee myös Tönnön silta, joka on Suomen ensimmäinen teräsbetonisilta. Se on valmistunut vuonna 1911.

Pituus: 3 km

Ajo-ohje: Luontopolulle pääsee ajamalla Orimattilan keskustasta Helsingintietä noin 2 km. Tönnön risteyksestä kioskin kohdalta käännetään vasemmalle ja ajetaan Tönnönkoskentieä noin 1 km. Auton voi jättää Marintien risteuksen jälkeen vasemmalla puolella olevalle parkkipaikalle. (<http://www.orimattilanliikuntapalvelut.fi/luontopolut>)

Ämmäntöyrään metsä ja nuotiopaikka

Kankaanmäen metsät

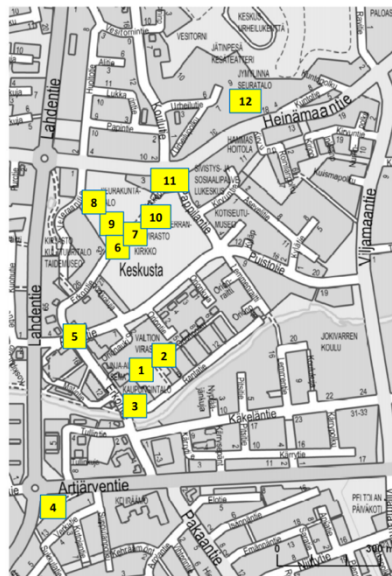

Orimattilan keskustan puistot, joissa tilaa luontoleikeille ja monipuoliselle toiminnalle: Lähdepuisto ja Pappilan puisto

Lähiympäristön kulttuurikohteita Orimattilassa muun muassa:

Patsaat ja muistomerkit Orimattilan keskustassa

1. **Orimattilan varsat**, 1976, Pentti Papinaho. Varsapuistossa, valtion virastotalon edustalla.
2. **Urho Kekkosen muistokivi**, palj. 1990. Valtion virastotalon edustalla.
3. **J.H. Erkon patsas**, 1937, Aukusti Veuro. Kaupungintalon edessä.
4. **Tekstiilipuu**, 1986, Pentti Papinaho. Helsingintien ja Artjärventien risteyksessä.
5. **Hermeksen siivet**, 1980, Pentti Papinaho. Erkontien ja Puistotien risteyksessä.
6. **Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki**, 1955, Kirsti Liimatainen. Orimattilan hautausmaalla.
7. **Orimattilan sankarihauta**, 1948, Arkkitehtitoimisto Salmio-Toiviainen & Toiviainen. Orimattilan hautausmaalla.
8. **Vakaumuksensa puolesta 1918 kaatuneiden muistomerkki**, 1951, kivenhakkaaja Eino Tuominen. Orimattilan hautausmaalla.
9. **Saksalaisten kaatuneiden muistomerkki**, 1919, kivenhakkaaja R. Koivunen. Orimattilan hautausmaalla.
10. **Pyhäkoulun muistomerkki**, 1954. Orimattilan kirkon vieressä.
11. **Pallopatsas**, vapaussodan muistomerkki, 1937, arkkitehti Veikko Kyander. Seurakuntakodin edessä.
12. **Ajan raitio** -veteraanimuistomerkki, 1972, Pentti Papinaho. Jymylinnan mäellä.

Tahoja, joiden kanssa voi suunnitella yhteistyötä:

Ampun 4H-yhdistys
Orimattilan Latu ry
Rastivarsat ry
Ursan havaintokeskus Tähtikallio
Orimattilan samoilijat
Orimattilan kalakerho

5. YMPÄRISTÖKASVATUKSEN MENETELMIÄ

Opetuksessa tulisi käyttää menetelmiä, joiden avulla muun muassa Palmerin puumallissa esitellyt ympäristökasvatuksen osa-alueet toteutuvat. Opetusta suunniteltaessa kiinnitetään huomiota, että opetus tarjoaa tietoa ympäristöstä, toimintaa ympäristössä ja opetusta toimimiseen ympäristön puolesta. Tässä osiossa esitellään muutamia käytännön menetelmiä.

5.1. Ulkona oppiminen ja ulkoluokkatoiminta

Opetuksen siirtäminen ulos tuo enemmän liikettä koulupäivään. Luonto on luokkahuonetta monipuolisempi oppimisympäristö, joka mahdollistaa hyvin toiminnalliset ja tutkimukselliset työtavat. Varhaiskasvatuksella ja perusopetuksella on tärkeä tehtävä luontosuhteen syntymisessä. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 6)

Ulkoluokka on ulko-oppimisympäristö, johon sisältyy paikan lisäksi ulkona oppimisen pedagogiikka. Ulkoluokka voi sijaita koulun pihalla tai metsässä. Se voi olla säännöllisesti sama paikka tai vaihtuva oppimisympäristö. Ulkoluokka on samalla myös toimintatapa, jossa oppiminen tapahtuu ulkona. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 10)

Opetusta ulkoluokassa tukee moni asia, tässä muutamia omaan kokemukseen perustuen, mutta monet tutkimukset tukevat asiaa. Ulkoluokka mahdollistaa opetussuunnitelman mukaisen ilmiöpohjaisen opetuksen. Ulkona ja metsässä olemisella on paljon terveyshyötyjä. Oppiminen on toiminnallista ja eri aisteja hyödyntävää ja auttaa erilaisia oppijoita. Ulos mahtuu ääntä enemmän kuin sisätiloihin. Oppiminen tapahtuu usein leikin varjolla. Oppilaiden on mahdollista löytää oma luontosuhteensa. Ryhmäytyminen tapahtuu helpommin kuin luokassa.

5.2. Flow Learning

Flow Learning - menetelmä on Joseph Cornellin kehittämä menetelmä, joka sopii hyvin ulkona oppimiseen. Menetelmässä on neljä vaihetta. Jokainen vaihe sisältää luontotoimintoja, jotka ovat pelillisiä, hauskoja ja oppilaita innostavia ja kiinnostavia.

Alun perin Cornell kehitti menetelmän luontokurssien opettamiseen ulkona, mutta sitä voidaan käyttää minkä tahansa aineen opettamiseen sisätiloissa tai ulkona.

Flow Learning –tasot:

1. Innostuksen herättäminen

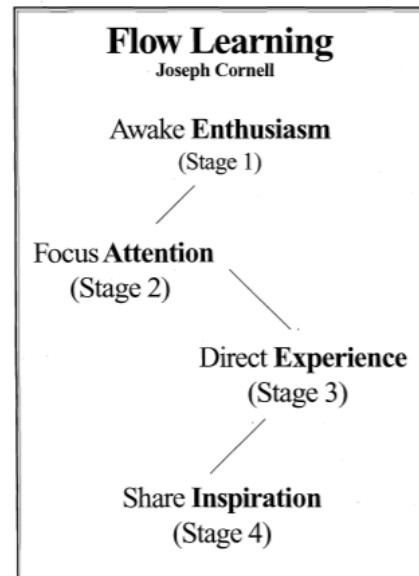
Lapset oppivat, kun aihe on hyödyllinen, hauska, mielekäs tai tunteisiin vetoava. Toiminnan alussa käytetään hetki aikaa leikkiin tai peliin, jolla herätellään innostusta ja uteliaisuutta. Henkilökohtaisen kiinnostuksen luominen on tärkeää, jotta lapset käyttävät energiansa tulevaan oppituntiin tai toimintatuokioon.

2. Huomion kohdistaminen

Seuraavaksi innostuksen jälkeen tarvitaan keskittymistä tuokion aiheeseen. Alkuleikin jälkeen rauhoitetaan ja keskitytään aiheeseen. Ilman keskittymistä oppimista ei voi tapahtua. Tarvitaan aktiviteetteja, jotka haastavat oppilaat hausalla ja luovalla tavalla. Tehtävissä käytetään aisteja. Kun oppilas keskittyy aisteilla havainnointiin, hänestä tulee rauhallisempi, tarkkaavaisempi ja vastaanottavaisempi.

3. Suoran kokemuksen tarjoaminen

Kiinnostuksen herättämisen ja keskittymisen jälkeen oppilaille tarjotaan suoria luontokokemuksia. Tutkitaan ja havainnoidaan luontoa. Nämä luontokokemukset ovat tärkeitä, jotta luontosuhde kehittyy. Innostavien luontokokemusten avulla oppilaat muodostavat suhteen luontoon. Jos ei ole omia kokemuksia luonnosta, teoreettinen tieto pysyy etäisenä eikä kosketa oppilaita eikä oppimista tapahdu.

4. Inspiraation jakaminen

Viimeisenä keskustellaan ja pohditaan tunnilla saatuja kokemuksia. Tämän vaiheen ei tarvitse olla pitkä. Se voi olla vaikka muutama kysymys oppilaille, päiväkirjatekstin kirjoittaminen tai kuvan piirtäminen. Kokemusten jakaminen toisten kanssa keskustellen on myös tärkeää. Reflektointi ja asioiden jakaminen muiden kanssa vahvistaa kokemusta ja oppimista.

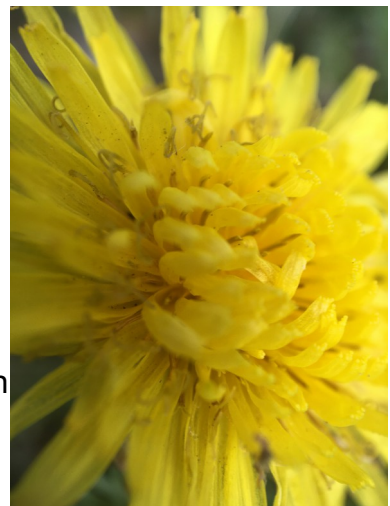
<http://www.csun.edu/~vcrec004/rtm351/Flow%20Learning%20Summary.pdf>. Luettu 18.1.2021.

Kirjoittajan lähde: Sharing Nature with Children, (c) 1998 by Joseph Cornell. Sekä <https://www.sharingnature.com/flow-learning.html>. Luettu 18.1.2021)

5.3. Ympäristöryhmä

Ympäristökansalaisuuteen kasvattamiseksi yksi hyvä keino on ryhmä, jossa oppilaat pääsevät osallistumaan koulun päätöksentekoon ja tapahtumien suunnitteluun ja saavat sitä kautta kokea osallisuutta. Ympäristöryhmä on osallisuusryhmä, joka suunnittelee ja toteuttaa ympäristötoimintaa oppilaitoksessa. (Cantell, Aarnio-Linnanvuori ja Tani 2020, s. 215-216)

Koulussamme ryhmä voisi olla ns. ympäristöagentit-ryhmä, joka voisi toimia samaan tapaan miniministereiden kanssa tai sitten olla kerhomuotoinen, jolloin ryhmä kokoontuu kouluajan ulkopuolella. Tarkoitus on, että toiminnassa on mukana eri ikäisiä oppilaita, mutta koronapandemiasta johtuen toiminta käynnistetään yhden luokka-asteen sisällä.

6. KÄYTÄNNÖN OHJEITA ULKONA OPETTAMISEEN

6.1. Ulkona oppiminen ja turvallisuus

”Ulkona oppiminen on arjen hallintaa, yhteisöllisyyttä ja moniaineista oppimista tukevaa toimintaa. Tärkeimmät turvallisuustekijät ovat ennakointi ja riittävä määrä oppilaat tuntevia aikuisia. Paikkaan tutustuminen, asianmukaiset varusteet, puhelin, yhdessä sovitut toimintatavat, oppilaiden valmentaminen ja opettajien ensiaputaidot kuuluvat alkuvalmisteluihin.” (<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/ymparistoon-opetuksen-tueksi>, luettu 6.1.2021)

Huomioitavaa ennen ulkoluokkaopetusta:

- **Koulun ulkopuolinen opetus on kirjattu koulun toimintasuunnitelmaan.** Kirjaukseksi yksittäisten tuntien osalta riittää, että toimintasuunnitelmasta käy ilmi oppituntien pitämisen mahdollisuus koulun ulkopuolella.
- **Koulun vakuutus sisältää koulun alueen ulkopuolella toteutettavan opetuksen.**
- **Kaikilla on tiedossa säännöt.** Koulun järjestyssäännöt ja rangaistukset ovat voimassa myös koulun ulkopuolella järjestettävässä opetuksessa.
- **Opetuksen järjestämispaikka on turvallinen.** Koulun ulkopuolella opetettaessa paikka valitaan siten, että opetus, ohjaus ja tuki toteutetaan turvallisesti oppilaat ja heidän käyttäytymisensä ja erityispiirteensä huomioiden. Kohteita, joissa valvonta on vaikeaa tai vaara on merkittävä, tulee välttää. Opettaja ja rehtori arvioivat opetusryhmän erityispiirteet ja sen, voidaanko opetus, ohjaus ja tuki järjestää turvallisesti koulun ulkopuolella. Opettajan ollessa vastuussa oppilaiden turvallisuudesta on hänen näkemystään mahdollisuudesta toteuttaa opetusryhmän opetus koulun ulkopuolella kunnioitettava.
- **Osallistujien allergiat ja muut rajoitteet,** joilla on merkitystä koulun ulkopuolella oppimisen kannalta, **ovat tiedossa ja niistä on ilmoitettu** tarpeen mukaan yhteistyötahoille. Allergiat ja muut rajoitteet kysytään tarvittaessa kirjallisesti vanhemmilta. Tietojen antamiseen yhteistyötahoille on pyydettävä huoltajan lupa. Luvan voi kysyä kertaluonteisesti koskemaan esimerkiksi koko lukuvuotta.
- **Matkapuhelin on mukana.** Opettajalla on oltava työnantajalta puhelin, jotta hän voi retken aikana tarpeen mukaan olla yhteydessä rehtoriin, huoltajiin tai muihin tarvittaviin henkilöihin / tahoihin.
- **Oppilaiden ja huoltajien puhelinnumerot sekä muut tarvittavat yhteystiedot ovat mukana.** Muita tarvittavia numeroita ovat esimerkiksi koulun ja rehtorin puhelinnumero, mahdollinen yhteistyökumppani, terveyskeskus, majoituspaikka, jos ohjelma jatkuu yli yön.
- **Ensiaputarvikkeet ovat mukana.**
- **Kaikilla osallistujilla on säänmukaiset vaatteet ja varusteet.**

(Oppimaan koulun ulkopuolelle, OAJ)

Turvallisuussuunnitelman malli kirjasta *Loikkaa Ulkoluokkaan*

Ulkoluokan turvallisuussuunnitelma -malli

Tapahtuma: _____ koulun ulko-opetus

Paikka: Koulun osoite: _____, koulun lähiympäristö

Kesto: Korkeintaan yhden koulupäivän ajan kestävä ulko-opetus

Osallistujat: _____ koulun _____-luokan oppilaita, _____ aikuisia.

Turvallisuudesta vastaava: Luokanopettaja / aineenopettaja / erityisopettaja

Pelastuspaikat: Koulun pelastuspaikan osoite ja koordinaatit:

Muut ulkoluokkapaikat:

osoite: _____

kuvaus paikasta: _____

koordinaatit:
N _____
E _____

Ennaltaehkäisevät toimenpiteet:

- Mukaan tuleville aikuisille kerrotaan turvallisuussuunnitelmasta.
- Opetuksen järjestämispaikka on turvallinen.
- Osallistujien erityispiirteet, allergiat ja muut rajoitteet, joilla on merkitystä koulun ulkopuolella oppimisen kannalta, ovat tiedossa.
- Kaikilla osallistujilla on säänmukaiset vaatteet ja varusteet.
- Ensiaputarvikkeet ovat mukana.
- Matkapuhelin on mukana.
- Oppilaiden ja huoltajien puhelinnumerot sekä muut tarvittavat yhteystiedot ovat mukana.
- Mukana on tarvittaessa juomavettä.
- Jos koulun ulkopuolella ollaan ruokatunnin yli, mukana on eväät koulusta. Ne kuljetetaan elintarvikehygienian mukaisesti tai ruokailu toteutetaan jollakin muulla sovitulla tavalla.
- Opettaja vastaa oppilaista ja heidän turvallisuudestaan koko opetuksen ajan, myös matkoilla ja tauoilla.

Tärkeimmät riskit ja niihin varautuminen:

1. Liikenne siirryttäessä koulun pihalta autotien toiselle puolelle metsään. Varovaisuus ja ohjeet tien ylitykseen.
2. Kaatumisesta aiheutunut tapaturma. Ensiapuvälineet ja -taidot.
3. _____

Toiminta onnettomuuden sattuessa:

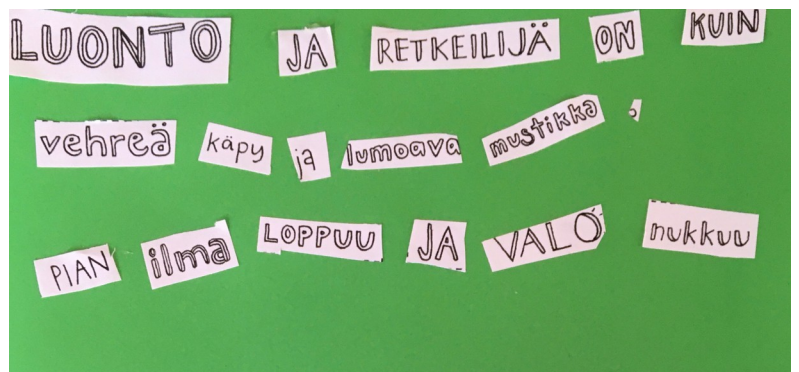
1. Selvitä mitä on tapahtunut.
 - Suhtaudu vakavasti.
 - Pysy rauhallisena.
2. Tilanteen mukainen ensiapu tai hälytys 112.
3. Estä lisäonnettomuudet. Rauhoita paikallaolijoita.
4. Potilasta ei saa jättää yksin. Muusta ryhmästä täytyy huolehtia.
5. Ilmoita tapahtuneesta huoltajille ja rehtorille.

Tärkeitä puhelinnumeroita:

- Yleinen hätänumero 112
- Kunnan pääterveysaseman päivystys: _____
- Lähinsairaala: _____
- Myrkytystietokeskus: puh. 09 471 977, 24h/vrk
- Koulun terveydenhoitaja: _____
- Rehtori: _____
- Kanslia: _____

Tiedotus suunnitelma:

Välittömien toimien jälkeen otetaan yhteys tarvittaviin tahoihin: koulu, terveyskeskus, huoltajat. Vastuuopettaja/rehtori vastaa kaikesta tiedottamisesta.

6.2. Ulkoluokan ensiapuohjeet

Ennaltaehkäisy- ja ensiapuohjeet ulko-opetuksessa

Laura Palander, luokanopettaja ja Meri Elonheimo

Taulukko voi olla mukana ensiapupakkauksessa.

tapaturman / riskin kuvaus	varautuminen	toiminta tapaturman sattuessa	ensiapulaukun sisältö
Ampiaisen pisto	Tarkkaillaan ympäristöä. Laitetaan päälle pitkähihaiset ja -lahkeiset vaatteet. Oppilaiden mahdolliset allergiat ovat tiedossa ja mahdolliseen allergiseen reaktioon on varauduttu.	Anna tarvittaessa antihistamiinia ja kortisonitabletteja. Laita pistokohtaan kylmää ja pidä pistokohaa liikkumatta. Poista iholta piikki esim. pinsetillä. Tarvittaessa ohjaa potilas nopeasti hoitoon.	- kyypakkaus - pinsetit - kylmäpakkkaus - vesipullo
Auringonpistos / lämpöhalvaus	Pää ja niska suojataan auringolta pääshineillä. Kuumalla ilmalla laitetaan päälle kevyet, väljät vaatteet. Runsas nesteen nauttiminen on välttämätöntä. Raskasta fyysistä rasitusta tulee välttää.	Oireina voi esiintyä päänsärkyä, ärtyymystä, pahoinvointia, huimausta. Asetetaan potilas lepäämään varjoon ja annetaan juotavaa, viilennetään päätä ja niska. Sekava potilas lääkäriin hoitoon.	- vesipullo - kostutettu liina
Eksyminen / ryhmästä pois lähteminen	Oppilastuntemus on tärkeää. Ryhmän toiminta-alue on sovittu ja kaikkien tiedossa, samoin kokoontumispaikka ja aika. Suunnistustaitoja harjoitellaan. Kauemmas tai tuntemattomaan maastoon lähdettäessä mukana on useampi aikuinen.	Järjestetään tarvittava etsintä. Järjestetään päivytys kokoontumispaikalla. Huolehditaan muusta ryhmästä.	- puhelin ja yhteystiedot - pilli
Elvytys	Vaaran paikkojen tunnistaminen esim. vesistöt ja häikämyrkytyksen riski.	Lapsen elvytysohje on mukana emällisellä paperilla.	- elvytysohje - elvytysuoja
Haavat	Pyritään valitsemaan turvallinen reitti, pois tetaan maastosta vaaralliset esineet (esim. lasinsirpalleet). Noudatetaan varovaisuutta teräseen käsittelyssä ja roskia kerätessä. Harjoitellaan oikeaa veistoasentoa, liikerataa ja terän asentoa.	Tyrehdytä verenvuotoa. Toimenpiteinä painaminen, kohoasento, suuren haavan ollessa kyseessä paineside. Puhdistaa haava. Sulje viiltohaavan reunat vastakkain haavateipillä. Peitä haava lastarilla tai haavasidoksella. Tarvittaessa ohjaa hoitoon.	- haavanpuhdistusaine - puhdistuslaput - lastarit - haavateippi - haavasidos - siderulla
Hammastapaturma	Varoitetaan oppilaita liukkaista kivistä ja juurista poluilla.	Ase tai irronnut hammas paikalleen hammaskuoppaan tai kosteaan kankaaseen ja hakeudu hammaslääkäriin.	- vesipullo
Hypotermia	Tarkistetaan oppilaiden riittävä vaetus, etenkin pipot, hanskat ja jalkineet. Tarkkaillaan ja opetetaan oppilaita tarkkailemaan kylmyyden oireita. Hakeudutaan tuulensuojaan. Lisätään liikkettä tai paikalla ollessa varavaatteita, laitetaan huppu päähän.	Vie lievästi alilämpöinen suojan kylmäiltä, vaihda kuivaa ja lämmin vaate päälle. Anna lämmintä juomaa, jos potilas kykenee juomaan. Estä kylmettyneen lämmönhukka kiertoamalla lämpöpeitteeseen ja eristämällä alustasta. Aivasta sekava potilas suojan. Vakavassa hypotermiassa toimi nopeasti. Lämmitä kylmettyneitä esim. omalla naurunlämmöllä. Liikuta varovasti ja toimita pian sairaalahoitoon.	- lämmin juoma - lämpöpeite
Kyyn purema	Tarkkaillaan ympäristöä etenkin keväisin, erityisesti kalliilla ja kivikkoisissa paikoissa. Käytetään jalossa kumisappaita.	Purema-alueita ei tule kosketella. Raaja laistoitetaan ja laitetaan puristusside, raaja pidetään kohoasennossa liikkumatta. Uhri tulee kantaa pois puremapaikalta. Käytetään kyypakkausta ohjeen mukaan. Tulehduskipulääkkeitä ei tule antaa.	- kyypakkaus - joustaside

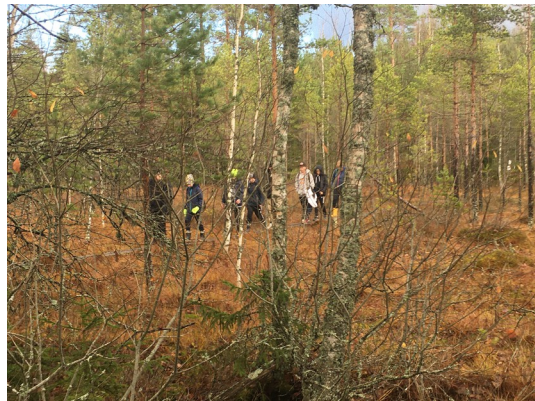
tapaturman / riskin kuvaus	varautuminen	toiminta tapaturman sattuessa	ensiapulaukun sisältö
Murtuma	Valitaan turvallinen reitti. Varoitetaan oppilaita liukkaista tai vaikeakulkuisista maastosta. Liikutaan rauhallisesti. Noudatetaan sääntöjä kiipeilyssä ja harjoitellaan kiipeilyä omien taitojen mukaan.	Murtunut kohta tuetaan tai laistoitetaan tarvittaessa. Hakeudutaan hoitoon. Tarkkaillaan mahdollisia sokin oireita.	- joustaside - lämpöpeite
Myrkytys	Opetellaan tunnistamaan kasveja ja sieniä. Kiellä oppilaita laittamasta mitään suuhun ilman opettajan lupaa.	Selvitä mitä kasvia, marjaa tai sientä oppilas on syönyt. Yhteys Ota yhteys Myrkytystietokeskukseen (puh. (09) 471 977). Anna lääkäreiltä. Älä yritä oksettaa.	- lääkehiili
Nilkan nyrjähdys	ks. murtuma	Muista kolme koota: kylmä, koho ja kompressio. Kohotetaan raajaa, puistetaan tai painetaan vammakohtaa, jäähdytetään kylmällä vähintään 20 minuutin ajan. Hakeudutaan tarvittaessa hoitoon.	- kylmäpakkkaus / lunta pussissa - joustaside - lämpöpeite
Paleltuma	ks. hypotermia Opetellaan lämmittämään sormia kaulassa tai takin alla kainalossa.	Paleltuma-alueella voi tuntua pölyä, tunnotomuutta sekä värin muutoksia. Lämmitä paleltunutta ihoaluetta esim. omalla kädellä tai lämpimällä vedellä, suojaa kuivilla vaatteilla. Älä hiero paleltunutta ihoaluetta. Hakeuduttava hoitoon, jos paleltumaoireet eivät lämmityksen jälkeenkään poistu tunnissa, tai jos iholle nousee rakkuloita.	- lisävaatteet
Palovammat	Opasta varovaisuuteen tulen kanssa.	Jäähdytä haalealla vedellä väh. 15 min. Puhdas sidetaitos. Tarvittaessa jatkohoitoon.	- kylmä vesi
Punkin purema	Laitetaan päälle pitkähihaiset ja -lahkeiset vaatteet ja tehdään punkkitarkistus.	Poistetaan punkki pinsetillä varovasti vetäen. Merkitään puremakohta ihoon ja pyydetään kotiväkeä tarkkailemaan kohtaa. Tarvittaessa hakeudutaan hoitoon.	- pinsetit - kamera (valokuva puremasta)
Pään kohdistunut isku	ks. murtuma	Mahdollista kuumakohtaa painetaan ja jäähdytetään kylmällä. Lievää aivotärähdyksen oireisiin voi kuulua päänsärkyä, pahoinvointia, huimausta, muistin epävarmuutta ja väsymystä. Tarkkaillava mahdollisia tajunnantason muutoksia: Hakeuduttava nopeasti hoitoon, jos potilaalla on - vaikeuksia pyöryä tajuissaan - vaikeuksia ymmärtää puhetta - jonkin aistin menetys - yleinen heikkous - voimissa jotakin poikkeavaa.	- kylmäpakkkaus - villainen kangas tai vaate
Silmävamma	Vältetään juokseliikkejä vaarallisissa maastossa. Kehotetaan varoimaan puiden oksia ja risuja metsässä kulkiesaa.	Näkyvän rikan voi poistaa varovasti esim. puhtain sormin tai huuhtelemalla silmää juoksevan veden alla. Silmää ei saa hängata tai hiehoa. Jos vieraan esineen tunne ei poistu, tai jos silmässä on näkyvä haava tai ruhje, on hakeuduttava hoitoon.	- vesipullo
Sokki tila esim. murtuman jälkeen		Sokin oireita ovat: iho on kalpea ja kylmänhikinen, pulssi on heikko ja nopea, huimaus, olo on levoton tai sekava. Sokin ensiapu: - laita makuuasentoon - tarkkaile hengitystä - laita jalat kohoasentoon - kylmää suojaiminen: eristä alustasta ja kiedo lämpöpeitteeseen - rauhoittele keskustelemalla - älä anna juotavaa - vie viivytyksettä hoitoon.	- lämpöpeite

Ensiapuohjeet kirjasta *Loikkaa Ulkoluokkaan*.

6.3. Ohjeita Jokivarren koulun ulkoluokkatoiminnan aloittamiseen

(Pohjana hyödynnetty Loikkaa ulkoluokkaan –kirjan ohjeita)

- Tutustu turvallisuusohjeisiin (kts luku 6.1.), miten ulkoluokassa toimitaan.
- Pyydä ainakin alkuun työpari mukaan oppilaidensa kanssa. Yhteisopettajuus helpottaa suunnittelua ja toteutusta. Muista myös hyödyntää tunteja, jolloin luokassa on mahdollisesti resurssiopettaja.
- Muista ohjeistaa perheet säänmukaisista varusteista hyvissä ajoin etukäteen. Kun ulkoluokkatoiminta on säännöllistä, varusteet eivät yleensä ole ongelma. Huomio perheet, joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia kunnan ulkovarusteisiin. (Voisiko koululla esimerkiksi olla varavaatelaatikko?)
- Puhu oppilaille etukäteen, mitä ulkona tehdään.
- Aloita helpoilla jutuilla koulun pihalta. Kysy vinkkejä ja hyödynnä koulun ulkoluokkaopetusmateriaalia (C-siiven monistamo). Käy oppilaiden kanssa rajat ja turvallisuusasiat läpi, jos olette muualla kuin koulun pihalla. Aluksi kannattaa aloittaa käymällä yhdessä paikassa, jotta se tulee tutuksi.
- Mieti rutiinit ulkoluokkaasi. Esimerkiksi yhteinen piiri alkuun ja loppuun, tietyt äänimerkit, tutut alkuleikit jne.
- Toiminta kannattaa tehdä pienryhmissä, jotta kaikille tulee tekemistä eikä aika mene seisoskeluun. Esimerkiksi ryhmät voivat kiertää muutamalla toimintapisteellä.
- Aloita lyhyellä ajalla, jos ulkoluokka oppilaille uutta. Muista rento aikataulu, jotta ympäristön ihmettelemiselle jää aikaa.
- Muista, että yhtä oikeaa tapaa toimia ulkoluokkaopettajana ei ole. Hyödynnä omat vahvuutesi ja persoonallisuutesi.
- Hyödynnä valmiit materiaalit esimerkiksi MAPPA- materiaalipankista. Lisää materiaalivinkkejä koulun ja kaupungin Peda.netin Hyvinvointisivuilla.

6.4. Opettajan ulkona opettamisen retkivarusteet

- Reppu varusteita varten (C-siiven ulkoluokkavarastossa on isoja kasseja.)
- EA-pakkaus
- Turvallisuussuunnitelma
- Puhelin + tärkeät puhelinnumerot
- Varavarusteita tarpeen mukaan esimerkiksi sadeviitta, lapasia
- Lisäksi jokaisen opetuskerran opetusvälineistö

6.5. Oppilaan varusteet

KEVÄT ja SYKSY

Pue 2-3 kerrosta vaatteita.

Alimmaiseksi:

- t-paita, kerrastopaita tai poolopaita
- pitkät kerrastohousut tai legginsit

Päälle:

- paksumpi pitkähihainen (esim. huppari)
- villasukat tai villapohjasukat

Ulkovaatteet:

- tuultapitävä, vuorellinen takki, sateella sadetakki
- tuultapitävät, vuorelliset housut, sateella sadehousut
- lenkkarit tai retkikengät, sateella saappaat
- ohut pipo
- hansikkaat
- kaulahuivi

TALVI

Pue 3-5 kerrosta vaatteita.

Alimmaiseksi:

- t-paita, kerrastopaita tai poolopaita
- pitkät kerrastohousut tai legginsit

Välikerros:

- paksu kerrasto, jos kova pakkanen
- sukat tai villapohjasukat

Ulkovaatteet:

- toppatakki, mitä kylmempi ilma, sitä lämpimämpi takki
- ulkohousut, mitä kylmempi ilma, sitä lämpimämpi
- talvikengät
- kypärämyssy ja pipo tai paksu, korvia ja poskia suojaava talvihattu
- toppahansikkaat tai sormikkaat + lapaset
- kaulahuivi

Reppuun:

- varakäsineet
- villasukat
- paksu paita / villapaita

NAUTI OLOSTASI

SÄÄSSÄ KUIN SÄÄSSÄ! On eri asia olla ulkona tuntikaupalla kuin juosta bussista kouluun.

(<https://www.luontokoulut.fi/sisaiset/pukeutumisohteita/>, luettu 16.1.2021)

JOKAMIEHEN OIKEUDET LYHYESTI

SAAT

- liikkua jalan, hiihtäen tai pyöräillen muualla kuin pihamaalla ja erityiseen käyttöön otetuilla alueilla, kuten viljelyksessä olevilla pelloilla ja istutuksilla
- telttailta ja oleskella tilapäisesti siellä missä liikkuminenkin on sallittua
- poimia luonnonmarjoja, sienii ja kukkia
- onkia ja pilkkiä
- liikkua vesillä ja jäällä

ET SAA

- aiheuttaa häiriötä tai haittaa toisille, luonnolle tai ympäristölle
- häiritä lintujen pesintää ja riistaeläimiä
- kaataa tai vahingoittaa puita
- ottaa sammalta, jäkälää, maa-ainesta tai puuta
- häiritä kotirauhaa
- roskata
- ajaa moottoriajoneuvolla maastossa
- kalastaa ja metsästää ilman asianomaisia lupia

JOKAMIEHEN OIKEUDEN

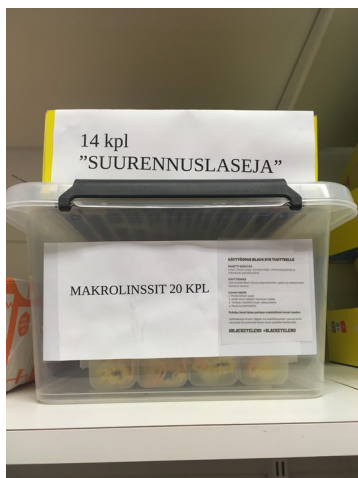
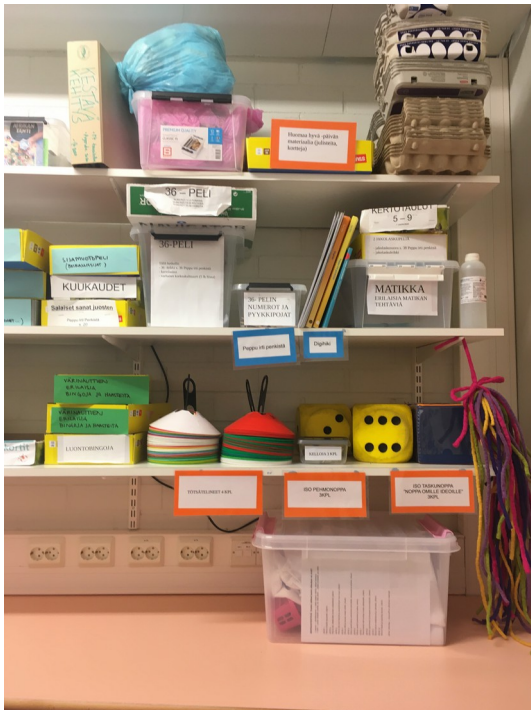
- käyttö kuuluu kaikille Suomessa asuville ja oleskeleville
- käyttöön ei tarvitse lupaa tai suostumusta
- käyttöä ei saa perusteettomasti estää
- käytöstä ei saa periä maksua
- käyttö ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa tai häiriötä
- käyttö ei koske piha-alueita, viljelyksiä ja muita erityiseen käyttöön otettuja alueita
- käyttö erilaisilla luonnonsuojelualueilla tulee aina tarkistaa, sillä siinä saattaa olla rajoituksia

Kuvat: Juha Sihto

6.7. Jokivarren koulun ulkoluokkamateriaalit

Ulkoluokkamateriaalit löytyvät Jokivarren koulun C-siiven kopiohuoneen hyllyiltä.

6.8. Ryhmän ohjaaminen ulkona

Ei ole yhtä oikeaan tapaa ohjata ryhmää ulkona, sillä kaikki ryhmät ovat ainutlaatuisia ja erilaisia. Opettaja tuntee oman ryhmänsä ja tietää, miten ryhmänsä kanssa tulee toimia. Muutamien asioiden huomioiminen helpottaa ulkoluokkatuntien onnistumista.

- Hyödynnä maastoa.
Etsi ja käytä sellaisia paikkoja, jotka luonnostaan sopivat puhujalle ja katsojalle. Toisinaan puhujan on hyvä seistä korkeammalla. Tai sitten opetettava ryhmä voi seistä rinteessä kuin amfiteatterissa.
- Seiso oikeaan suuntaan.
Opetusryhmä kannattaa sijoittaa ja suunnata niin päin, että aurinko ja tuuli ovat heidän selkensä takana. Näin
- heidän ei esimerkiksi kirkkaan auringonpaisteen aikana tarvitse siristellä silmiään.
- Vältä turhia liikkeitä, sillä siitä seuraa levottomuutta.
Anna ohjeet, kun opetusryhmä pysyy paikallaan. Toiminnalliset tehtävät tai liikkuminen aloitetaan vasta ohjeidenannon jälkeen.
- Tartu hetkeen.
Opettajan on hyvä muistaa, että etukäteen suunniteltu ulkoluokkatunti ei aina toteudu tarkasti. Jokin ennalta arvaamaton asia, esimerkiksi eläimet, linnut tai maaston muodot, kiinnittävät oppilaiden huomion. Tämän tyyppiset tapahtumat pystytään usein liittämään ulkoluokkaoppitunnin sisältöön. Mutta jos ei, tapahtumat ovat sivuraide, jotka vahvistavat oppilaiden luontosuhdetta ja tuottavat heille elämyksiä ja kokemuksia.
- Aktivoi omaa ryhmääsi.
On oleellista ja tärkeää, että oppilaat saavat itse kokea, tutkia ja kokeilla erilaisia asioita ulkoluokassa. Muuten opetus on vain ulos siirrettyä perinteistä luokkaopetusta. Vuorottele ulkoluokassa erilaisia työtatapoja: puhumista, monipuolisia harjoituksia, leikkiä, kuuntelua tai muita aktiviteetteja.
- Sopeuta ohjelma säähän.
Kaikki, mitä teemme ulkoluokassa, ei sovi joka säähän. Ota erilaiset sääolosuhteet huomioon. Tee varasuunnitelma tai mieti ja sovelle ulkoluokka-aika sään mukaan.

(Opi ulkona ympäri vuoden. 2016, s. 12)

7. YMPÄRISTÖKASVATUSTOIMINNAN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

7.1. Miksi ulkoluokkaan?

Ei ole mitään hyvää syytä sille, miksei kannattaisi lähteä ulos oppimaan: ulkona mieli rauhoittuu, motoriikka kehittyy, sosiaaliset suhteet vahvistuvat, koulupäivän tulee lisää liikettä sekä oppimistulokset paranevat. (Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 17)

Oppimista voidaan verrata myös syömiseen. Se, että istuu luokassa lukemassa kirjasta, mitä elämässä tapahtuu, on kuin lukisi keittokirjaa ilman mahdollisuutta valmistaa ruokaa ja syödä sitä. William Glasserin tutkimuksen mukaan ihminen muistaa 10% lukemastaan ja 20% kuulemastaan, mutta 80% kokemastaan. (Opi ulkona ympäri vuoden.2016, s. 11)

Henna ja Matti Tampio pohtivat ”Ulkoloikka” -kirjassaan, kuinka paljon oppimispotentiaalia kuluu hukkaan yhteisössä, jossa innostunut ja utelias oppilas kahlitaan pulpettiin. Koulun ei tarvitse olla pelkkää sirkushuvia, mutta säännöllisten ulkoluokkatuntien sivutuotteena syntyy paljon hyötyjä myös perinteiseen luokahuoneopetukseen (liite 2). Mahdollisuus liikkua ja olla aktiivinen, vapaus ja vastuu sopivina annoksina sekä yhdessäolon tunne parantavat mahdollisuuksia innostua ja syventyä opiskeltaviin asioihin. Kun käytetään monipuolisia työtapoja sekä kaikkia aisteja, kaikenlaiset oppijat pääsevät parhaimmillaan loistamaan ulkona koulun pihalla tai lähimetsässä. (Tampio ja Tampio. 2017, s. 10 -11)

7.2. 16 hyvää syytä opettaa ulkoluokassa

1. Ulkona voi opettaa lähes kaiken mitä sisällä. Miksi ei opettaisi ulkona?
2. Opetussuunnitelma tukee ulkona opettamista. Ulkoluokka mahdollistaa ilmiöpohjaisen opetuksen sekä monialaisten opetuskokonaisuuksien valmistamisen.
3. Ulkoluokka on aito oppimisympäristö. Luonto toimii innoittajana: tutkiminen ja asioiden pohtiminen alkaa kuin itsestään. Tietoa on helppoa hyödyntää käytännössä ulkona opettaessa.
4. Opetus on kokonaisvaltaista. Asioiden yhdistely on vaivatonta ja luontevaa.
5. Oppilaiden luontosuhde parantuu: he löytävät yhteyden omaan itseensä luonnossa sekä luonnon kautta.
6. Ulkoluokassa oppilaat ryhmäytyvät helpommin, mikä auttaa sosiaalisten suhteiden syntymiseen. Luonto vahvistaa sosiaalista kanssakäymistä. Sen lisäksi oppilaiden emotionaaliset taidot edistyvät luontoympäristössä.
7. Erilaiset vahvuudet pääsevät esille ulkoluokassa kuin luokkaopetuksessa. Oppilailla on oman tilan ja rauhan mahdollisuus, mistä syystä stressi- ja melutaso alenevat. Ulkoluokkaan mahtuu aina ääntä!
8. Terveystyö korostuu ulkoluokassa.
9. Opetus on ulkoluokassa toiminnallista, ja epätasaisessa maastossa mm. motoriikka kehittyy.
10. Oppilaiden havainnointikyky kehittyy. Tunteet ja aistit ovat esillä opiskellessa ulkoluokassa.
11. Ulkoluokassa tapahtuu usein oheisoppimista. Esimerkiksi jonkun leikin yhteydessä voi pyytää oppilaita siirtymään kuusen luokse. Samalla tulee siis opeteltua kuusen ulkonäköä.
12. Ulkoluokassa oppimista tapahtuu huomaamatta. Se on parhaimmillaan kuin leikkiä!
13. Luonto ja lähiympäristö tulee oppilaille tutuksi ulkoluokassa. Luontosuhde kehittyy vain olemalla luonnossa.
14. Ulkoluokassa ei esiinny sisäilmaongelmia.
15. Maahanmuuttajien on olennaista tutustua suomalaiseen luontoympäristöön. Samalla maahanmuuttajaoppilaat totuttelevat lähiympäristöön turvallisella tavalla.
16. Ulkoluokkaopetus on hyödyllistä ja mukavaa. Positiivinen pedagogiikka muodostuu myönteisten elämysten lisäämisestä.

(Laine, Elonheimo ja Kettunen. 2018, s. 17)

7.3. En voi lähteä oppilaiden kanssa ulos, koska...

Jos sinulla on vielä syitä, miksi et voi lähteä oppilaiden kanssa ulkoluokkaan, tässä kumotaan niistä muutama:

”Koulun lähellä ei ole metsää.”

Koulun pihallakin voi jo tehdä paljon. Oppilaat pääsevät irtautumaan hetkeksi pulpeteista ja saavat liikettä. Pelkkä ulkona toimiminen voi antaa jo paljon, olipa kyseessä piha, puisto tai metsä.

”Ei ole aikaa.”

Koulutyö on kiireistä ja opettaja joutuu tekemään valintoja, miten aika luokassa käytetään. Ulkotunnit antavat arkeen piristäviä pyrähdyksiä ja syventävät opiskeluita toiminnallisella tavalla. Irtautuminen luokasta ulos voi antaa puhtia puurtamiseen niin oppilaille kuin opettajalle. Ja ulkoluokan hyödyt korvaavat ns. menetetyn ajan, jos joku niin ajankäytön ulkona kokee.

”Sää voi olla huono.”

Ulkotunneista kannattaa pitää kiinni, vaikka sää on huonompikin. Kun oppilaat tietävät, että tietyinä päivinä viikossa mennään pihalle, nurina säätilan vuoksi jää vähemmälle. Lisäksi säännöllinen rutiini lisää sitä, että oppilaiden varusteet paranevat. Jos on todella huono sää, kannattaa käydä ulkona lyhyt aika tunnin alussa tai lopussa, mutta koko kertaa ei kannata jättää välistä.

”Luokkaa on mahdotonta hallita ulkona”

Aluksi voi tuntua siltä, että oppilaat villiintyvät ulkona. Ulkotuntien säännöt auttavat asiassa. Kun asia on uusi, menee muutama kerta siihen, että oppilaat huomaavat, että tämähän on piristävää vaihtelua ja siksi asiat kannattaa tehdä kunnolla. Leikkiminen ja pelaaminen on lapsille niin luontaista, että siitä yleensä tykätään. Alkuun kannattaa olla kärsivällinen, vaikka kaikkea suunniteltua ei ehdittäisi tehdä ulkona.

”Ulkona ei voi opettaa kunnolla”

Ulkona voi toiminnallisesti syventää tai kerrata opittuja asioita tai virittäytyä opiskeltavaan aineeseen. Leikkien ja liikkumisen avulla oppiminen saa uusia ulottuvuuksia, sillä kaikki eivät opi samalla tavalla. Ulkotunnit ovat hyvä tapa huomioida erilaisia oppijoita ja tehdä opetustyöstä monipuolisempaa.

(Tampio ja Tampio. 2014, 12-13)

7.4. Arviointi

Ulkoluokkatuntien loppuksi kannattaa hetkeksi pohtia, mitä opittiin. Tärkeää on myös jakaa se, mitä on opittu kuten esimerkiksi Flow Learning -menetelmän tasossa neljä on kerrottu. Kokemusten jakaminen vahvistaa oppimista.

Pohdintaan voi käyttää lyhyitä ulkona toimivia itse- tai vertaisarviointeja esimerkiksi käpymenetelmällä. Siinä oppilaalla voi olla kerättynä kiviä tai käpyjä. Opettaja sanoo arvioitavan asian, ja oppilas arvioi itseään kiven tai käpyjen lukumäärällä. Itsearviointi on ulkoluokassa hyvä arvioinnin mittari.

Lisäksi opettaja arvioi havainnoimalla oppilaiden osaamis- ja työskentelytaitoja ja antaa niistä palautetta. Arvioinnin kohteena voivat esimerkiksi olla työskentelytaidot, tutkimustaidot, oppimistulokset ja asennoituminen.

Ulkona oppimisen vaikuttavuutta on vaikea arvioida, sillä oppiminen ulkona on enimmäkseen elämyksellistä ja kokemuksellista oppimista. Se vaikuttaa oppilaan arvoihin ja asenteisiin. Tulokset voivat näkyä pitkänkin ajan päätteeksi vasta aikuisena.

Ulkoluokan vuosikello

Elokuu
Sopivia aiheita

- Ryhmäytyminen
- Kasvit, kasvien kerääminen tai digitaalisuon kuvaaminen
- Selkärangattomien eläinten eli ötököiden tutkiminen
- Vesitutkimuksia

Huomioitavia päiviä

- Suomen luonnon päivä, elokuun viimeinen lauantai.

Syyskuu
Sopivia aiheita

- Marjat ja sienet
- Jokamiehenoikeudet
- Luontokuvuus
- Suunnistus
- Liikennekasvatus, pyöräily

Huomioitavia päiviä

- Uhanalaisten eläinlajien päivä 7.9.
- Syyspäiväntasaus 22. tai 23.9.
- Liikenneturvallisuusviikko vko 37
- Liikkujan viikko 16.-22.9. ja Auton vapaapäivä 22.9.
- Nälkäpäiväkeräys
- Kansainvälinen rauhan päivä 21.9.

Lokakuu
Sopivia aiheita

- Syksyn värit ja muodot, luontotaide
- Luonnon valmistautuminen talveen
- Eläinten oikeudet
- Kasvisruoka
- Energian säästäminen
- Globaali oikeudenmukaisuus

Huomioitavia päiviä

- Maailman kasvisruokapäivä 1.10.
- Eläinten viikko ja Kansainvälinen eläintenpäivä 4.10.
- Maailman ruokapäivä 16.10.
- YK:n päivä 24.10.
- Energiansäätöviikko vko 41
- Reilun kaupan viikko vko 43

Marraskuu
Sopivia aiheita

- Luonnon valmistautuminen talveen
- Matematiikkaa, äidinkieltä, musiikkia, katsomusaineita ulkona
- Tutkimuksia, esimerkiksi ilma, valo, lämpö
- Pihapelit
- Kierrätys, jätteen vähentäminen
- Askartelu luonnon- ja kierrätysmateriaaleista

Huomioitavia päiviä

- Isänpäivä, marraskuun toinen sunnuntai
- Pohjoismainen ilmastopäivä 11.11.
- Euroopan jätteen vähentämisen viikko
- Älä osta mitään -päivä
- Suvaitsevaisuuden päivä 16.11.
- Lasten oikeuksien viikko ja päivä 20.11.

Joulukuu
Sopivia aiheita

- Pimeäretket
- Lintujen talviruokinta
- Maaperätutkimuksia, jos maa on sulaa
- Jouluauskartelua
- Luonnonmateriaaleista
- Aineetonta joululahjat
- Jouluaiheiset metsäretket

Huomioitavia päiviä

- Vapaaehtoisuuden päivä 5.12.
- Kansainvälinen maaperäpäivä 5.12.
- Talvipäivänseisäys 21.-22.12.

Tammikuu
Sopivia aiheita

- Pimeäretket
- Talvehtivien lintujen tutkiminen
- Talvinen luonto: eläinten talvehtiminen ja lumijäljet, lumitutkimukset, veden eri olomuodot
- Hiihto, luistelu ja lumikenkäily

Huomioitavia päiviä

- BirdLife Suomen Pihabongaus tammikuun viimeisenä viikonloppuna, koulussa edeltävä viikko

Helmi- ja maaliskuu
Sopivia aiheita

- Lumi- ja jäätaide
- Talvinen luonto: eläinten talvehtiminen ja lumijäljet, lumitutkimukset, veden eri olomuodot
- Hiihto, luistelu ja lumikenkäily
- Vihreän lipun päivä 2.2., muistetaan toinen toista
- Maailman kosteikkopäivä 2.2.
- Lainan päivä 8.2.
- Ystävänpäivä 14.2.

Maaliskuu
Sopivia aiheita

- Matematiikkaa, äidinkieltä, vieraita kieliä, musiikkia, katsomusaineita ym. ulkona
- Erilaisia tutkimuksia, esimerkiksi ilma, valo, lämpö
- Aistitehtäviä
- Kevätseuranta

Huomioitavia päiviä

- Maailman luontopäivä 3.3.
- Tasa-arvon päivä (Minna Canthin päivä) 19.3.
- Kevätpäiväntasaus 20.3.
- Maailman metsäpäivä 21.3.
- Maailman vesipäivä 22.3.
- Earth Hour maaliskuun viimeisenä lauantaina, koulussa edeltävä viikko

Huhtikuu
Sopivia aiheita

- Kevätseuranta: lintujen kevätmuutto, kasvien kasvu
- Selkärangattomien eläinten eli ötököiden tutkiminen
- Kulutuksen vähentäminen

Huomioitavia päiviä

- YK:n äiti maan päivä 22.4.
- Nuukuusviikko vko 16 tai 17

Toukokuu
Sopivia aiheita

- Kevätseuranta ja kevätretki
- Lajintuntemus, lintujen kiikarointi, kasvien kerääminen, selkärangattomien eläinten eli ötököiden tutkiminen
- Vesitutkimuksia
- Lähiympäristön siivoustalkoot
- Pyöräily

Huomioitavia päiviä

- BirdLife Suomen Lasten Lintuviikko
- Pyöräilyviikko
- Ulkoluokkapäivä (kansainvälinen Outdoor Classroom Day)
- Kansainvälinen luonnon monimuotoisuuden päivä 22.5.
- Kestävän kehityksen päivä 27.5.
- Tupakanvastainen päivä 31.5.

Kesäkuu
Sopivia aiheita

- Kasvien tunnistaminen, kuvaaminen tai kerääminen
- Meret
- Luonnonsuojelu

Huomioitavia päiviä

- Maailman ympäristöpäivä 5.6.
- Maailman merien päivä 8.6.
- Maailman luonnonsuojelupäivä 27.6.

Heinäkuu
Sopivia aiheita

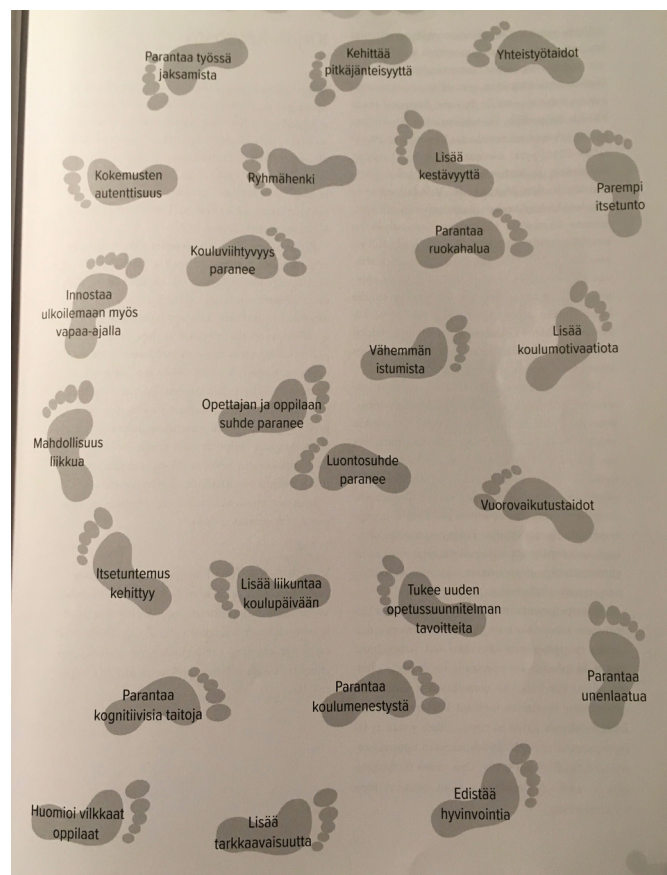
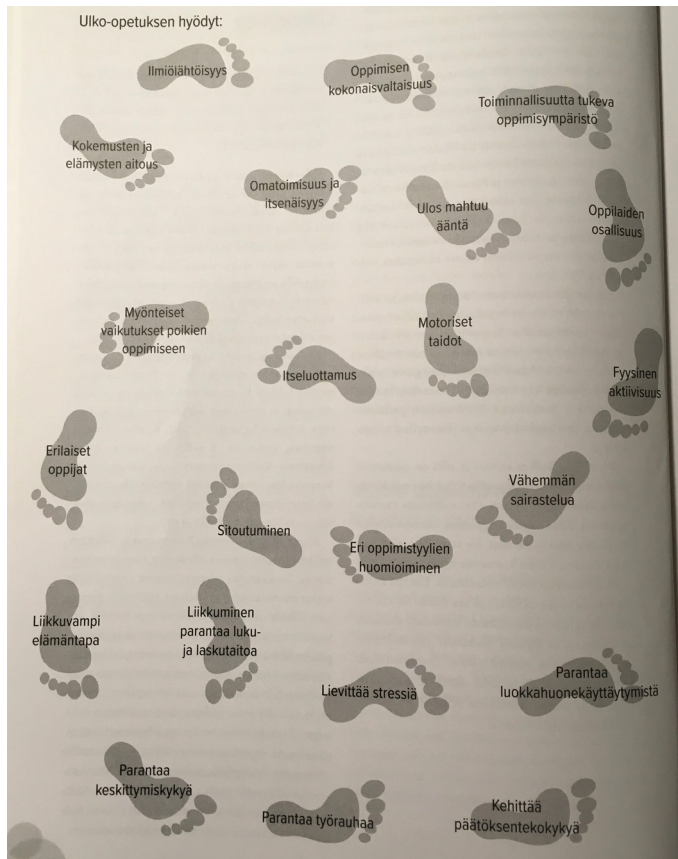
- Uinti

Huomioitavia päiviä

- Big Jump 11.7.

Liite 2 Ulko-opetuksen hyödyt

(Tampio ja Tampio. 2017, s. 12-13)

LÄHTEET

Cantell Hannele (toim.). Ympäristökasvatuksen käsikirja. PS-kustannus. 2004

Cantell Hannele, Aarnio-Linnavuori Essi, Tani Sirpa. Ympäristökasvatus. Kestävän tulaveisuuden käsikirja. Otavan Kirjapaino Oy. 2020

Laine Aulikki, Eloheimo Meri, Kettunen Anna (toim.). Loikkaa ulkoluokkaan. Opas ulkona opettamiseen. Plusprint Ulvila. 2018

Nikodin Joanna, Kokkonen Annukka, Viberg Katja. Yhteinen käsitys. Kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen sanasto ja käytännöt . K-Print Oy. 2013

Opi ulkona ympäri vuoden. Lenanders Grafiska AB. 2016

Parikka-Nihti Mari ja Suomela Liisa. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Juva. 2014.

Perusopetuksen Opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Next Print Oy Helsinki. 2016

Tampio Henna, Tampio Matti. Ulkoloikka. Hyppää ulko-opetuksen ideoiden maailmaan. PS-kustannus Jyväskylä. 2017

Tampio Henna, Tampio Matti. Ulos oppimaan! Sata ideaa ulko-opetukseen. PS-kustannus PAIKKA. 2014

<http://www.csun.edu/~vcrec004/rtm351/Flow%20Learning%20Summary.pdf>. Kirjoittajan lähde: Sharing Nature with Children, (c) 1998 by Joseph Cornell.

<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/ymparistoopin-opetuksen-tueksi>

<http://www.orimattilanliikuntapalvelut.fi/luontopolut/>.

https://www.luontokoulut.fi/wp/wp-content/uploads/2018/11/Oppimaankoulunulkopuolelle15_10_2015.pdf

<https://www.luontokoulut.fi/sisaiset/pukeutumisohteita/>

<https://www.luontokoulut.fi/ops2016/>

<https://www.luontokoulut.fi/ops2016/3605-2/>

<https://peda.net/orimattila/peruskoulut/opetussuunnitelma/ol3/l5oekl/ptmtkkjat/k/3-luokka/okt>.

<https://www.sharingnature.com/flow-learning.html>

<https://www.suomenlatu.fi/vaikuta/jokamiehenoikeudet-2.html>.

Kuvat: Miia Heino-Mäkisen ja Hannelen Vinnamon ottamia kuvia ulkoluokkatunneilta.